

T.C.
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**E-SPORDA ETİK DIŞI DAVRANIŞLARI İNCELEMESİNE
YÖNELİK ÖLÇEK GELİŞTİRME ÇALIŞMASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Eren KÖSEN

Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Anabilim Dalı

Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Tezli Yüksek Lisans Programı

**ARALIK 2023
İSTANBUL**

T.C.
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**E-SPORDA ETİK DIŞI DAVRANIŞLARI İNCELEMESİNE
YÖNELİK ÖLÇEK GELİŞTİRME ÇALIŞMASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Eren KÖSEN
210008013**

0000-0003-2211-6349

Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Anabilim Dalı

Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Tezli Yüksek Lisans Programı

Tez DanıŐmanı: Dr. Öğr. Üyesi Nilay UTLU

**ARALIK 2023
İSTANBUL**

T.C.
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü

Jüri Tez Onay Formu

25.12.2023

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Bu çalışma 25.12.2023 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Anabilim Dalı, Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri (Tezli Yüksek Lisans) Programı Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ

Dr. Öğr. Üyesi Nilay UTLU

Danışman

İstanbul Gedik Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Damla AYDUĞ

Üye (İmza)

İstanbul Gedik Üniversitesi

Doç Dr. Reşat SADIK

Üye (İmza)

Düzce Üniversitesi

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “E-Sporda Etik Dışı Davranışları İncelemeye Yönelik Ölçek Geliştirme Çalışması” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Bibliyografya’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim (25/12/2023).

Eren KÖSEN

ÖNSÖZ

Araştırmanın gerçekleşmesinde, kıymetli bilgilerini benimle paylaşan, araştırma esnasında doğabilecek sorunlardan bahseden ve uyararak, araştırma süresi içerisinde gerekli yönlendirmeleri yapan, güler yüzünü ve bilgilerini benden esirgemeyen ve gelecekteki meslek hayatımda da bana verdiği değerli bilgilerden faydalanacağımı düşündüğüm kıymetli ve danışman öğretmen statüsünü hakkıyla yerine getiren Dr. Öğretim Üyesi Nilay UTLU'ya teşekkür ediyor ve şükranlarımı sunuyorum.

2 Yıllık Yüksek Lisans sürecim boyunca destek ve bilgilerini benimle paylaşan kıymetli hocam Doç. Dr. Mehmet ŞAHİN' e teşekkür ederim.

Aralık 2023

Eren KÖSE

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ.....	iv
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR	vii
ÇİZELGE LİSTESİ.....	viii
ŞEKİL LİSTESİ.....	ix
ÖZET.....	x
ABSTRACT	xi
1. GİRİŞ	1
2. GENEL BİLGİLER.....	3
2.1. E-Spor Kavramının Tanımlanması	3
2.2. Etik Dışı Davranış Kavramı	4
2.3. Spor Etiği	4
2.4. Etik ve Ahlak.....	5
2.5. Başarı İçerikli Spor Etiği.....	7
2.6. Sporda Tartışım Etiği	8
2.7. Örgütsel Etik Kavramı	8
2.8. E-Spor	9
2.9. Dünyada ve Ülkemizde E-Sporun Yeri.....	10
2.10. Türkiye E-Spor Federasyonu	12
3. E-SPORDA ETİK DIŞI DAVRANIŞLARIN İNCELENMESİ ÖLÇEĞİNİN ALT BOYUTLARININ KURAMSAL DAYANAKLARI	13
3.1. Sosyo-Kültürel ve Ekonomik Türler.....	13
3.1.2. Mobbing ve etik ilişkisi.....	13
3.1.3. Ayrımcılık ve etik ilişkisi.....	13
3.1.4. Engelleyici olma- yanlış yönlendirme ve etik ilişkisi.....	14
3.1.5. Güven ve etik ilişkisi.....	15
3.1.6. Yobazlık-bağnazlık ve etik ilişkisi.....	15
3.1.7. Yaranma-yakınlığı kullanma ve etik ilişkisi	16
3.1.8. Kayırma ve etik ilişkisi	16
3.2. Etik Dışı Diğer Türler	17
3.2.1. Yalan ve etik ilişkisi.....	17
3.2.2. Şike ve etik ilişkisi	17
3.2.2. Şiddet ve etik ilişkisi	18
4. YÖNTEM.....	20
4.1. Ölçek Maddelerinin Oluşturulması	20
4.2. Kapsam Geçerliliği.....	20
4.3. Verilerin Analizi.....	20
4.4. Faktörlerin Adlandırılması	21
4.5. Çalışma Gurubu	21
5.1. Geçerlilik Analizleri.....	23
5.1.1. Kapsam geçerliliği	23

5.1.2. Açıklayıcı faktör analizi.....	26
5.1.3. Doğrulayıcı faktör analizi	29
6. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	32
KAYNAKÇA	38
EKLER.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
ÖZGEÇMİŞ.....	47

KISALTMALAR

AFA	: Açımlayıcı Faktör Analizi
DFA	: Doğrulayıcı Faktör Analizi
ESIC	: E-spor Dürüstlük Komisyonu
E-SPOR	: Elektronik Spor
FBI	: Federal Soruşturma Bürosu
IESF	: Uluslararası E-spor Federasyonu
KGİ	: Kapsam Geçerlilik İndeksi
KGO	: Kapsam Geçerlilik Oranı
MHK	: Merkez Hakem Kurulu
TESFED	: Türkiye E-spor Federasyonu

ÇİZELGE LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Çizelge 4.1: Araştırmaya Katılan Kişilerin Özellikleri	21
Çizelge 5.1: Anlamlılık Düzeyinde KGO'ların Minimum/Kritik Değerleri	23
Çizelge 5.2: Uzman'ın Değerlendirilmesi Sonucunda Ölçekte Kullanılan Maddelerin KGO Değerleri	24
Çizelge 5.3: Döndürme Sonrasında E-spor da Etik Dışı Davranışlar Ölçeğinin Faktör Yapısı	27
Çizelge 5.4: Boyutlara Göre Ölçek Maddeleri ve Maddelerin Faktör Yüklerinin Gösterilmesi	28
Çizelge 5.5: Başvurulan Uyum İndekslerine Ait Uyum Değerleri* ve Modele Ait Uyum Değerleri	29

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

- Şekil 5.1:** E-sporda Etik Dışı Davranışlar Ölçeğinin Faktör Sayısına İlişkin Yamaç Birikinti Grafiği 27
- Şekil 5.2:** E-Sporda Etik Dışı Davranışlar Ölçeği DFA Sonuçları..... 31

E-SPORDA ETİK DIŞI DAVRANIŞLARI İNCELEMeye YÖNELİK ÖLÇEK GELİŞTİRME ÇALIŞMASI

ÖZET

Araştırmanın amacı E-Sporda etik dışı davranışlarının incelenmesine yönelik ölçek geliştirmektir. Araştırma evreni, elektronik sporda (E-spor) profesyonel veya amatör düzeyde katılım sağlayan bireyleri içermektedir. Bu kişiler, 18 yaşından büyük olup, en az 3 yıl süreyle amatör olarak E-sporla ilgilenmiŐ ya da en az 1 yıl süreyle E-Spor akademi liglerinde e-sporcu veya takım koçu olarak görev almıştır. Ayrıca, en az 1 yıl süreyle profesyonel takımlarda E-sporcu veya takım koçu olarak görev yapmıŐ veya Türkiye Elektronik Sporlar Federasyonu (TESFED) belgesine sahip en az 1. Kademe Antrenörler de bu araştırma evrenine dahildir. Araştırma da uygulanan ölçek geliştirme çalışmasının ihtiyacı olan madde havuzu e-sporu, etik davranışları ve spor etiğini konu alan literatür çerçevesinde oluŐturulmuŐtur.

Oluşturulan madde havuzu Spor Bilimleri Fakültelerinde görev yapan akademisyenler ve Dil bilimciler ile paylaŐılmıŐtır. Kapsam geçerliliğinin sağlanabilmesi için Lawse tekniği uygulanmıştır. Alan uzmanlarından maddelerin her birini 1 ile 3 arasında değerlendirmesi istenmiştir. Bu sayede KGO oranları hesaplanmıştır. E-spora profesyonel veya amatör düzeyde oyun oynayan 51 kişilik guruba pilot uygulama yapılmıŐ ve 2 maddenin cevaplama da güçlük çekildiği ortaya çıkmıştır. AFA çalıŐmasına 301 kişi, DFA çalıŐmasına 301 kişi katılmıştır. AFA ve DFA katılımcıları farklı kiŐilerden oluşmaktadır. Örneklem gruplarına uygulamalar sonrasında geçerlilik ve güvenilirlik hesaplamaları yapılmıştır. Geliştirilen e-spor da etik dışı davranışlar ölçeğinin literatüre katkı sağlayacağı düşünölmektedir

Anahtar Kelimeler: *E-Spor, Etik, Spor Etiği, Etik Dışı Davranışlar*

SCALE DEVELOPMENT STUDY TO EXAMIN UNETHICAL BEHAVIOR IN E-SPORTS

ABSTRACT

The aim of the research is to develop a scale to examine unethical behavior in E-Sports. The research population includes individuals who participate in electronic sports (E-sports) at a professional or amateur level. These people are over the age of 18 and have been interested in E-sports as an amateur for at least 3 years or have worked as an e-athlete or team coach in E-Sports academy leagues for at least 1 year. In addition, at least 1st Level Coaches who have worked as an E-athlete or team coach in professional teams for at least 1 year or have a Turkish Electronic Sports Federation (TESFED) certificate are also included in this research universe. The item pool required for the scale development study applied in the research was created within the framework of the literature on e-sports, ethical behavior and sports ethics.

The created item pool was shared with academicians and linguists working in Sports Sciences Faculties. Lawse technique was applied to ensure content validity. Field experts were asked to evaluate each of the items between 1 and 3. In this way, KGO rates were calculated. A pilot application was made to a group of 51 people who play e-sports at a professional or amateur level, and it was revealed that 2 items were difficult to answer. 301 people participated in the EFA study and 301 people in the CFA study. EFA and CFA participants consist of different people. After the applications to the sample groups, validity and reliability calculations were made. It is thought that the developed unethical behavior scale in e-sports will contribute to the literature.

Keywords: *E-Sports, Ethics, Sports Ethics, Unethical Behaviors*

1. GİRİŞ

E-spor, video oyunlarıyla yapılan rekabetçi etkinlikleri ifade eder. Bu terim, Online Gamers Association (Çevrimiçi Oyuncular Birliği) tarafından 1999'da ilk kez kullanılmıştır. E-spor, genellikle sanal ortamda düzenlenen turnuvalarda oynanan ve kişisel bilgisayarlardan oyun konsollarına kadar geniş bir yelpazede gerçekleşen etkinlikleri kapsar. Spor temalı oyunlar (örneğin NBA 2K22, NHL 22, Fifa) ve gerçek zamanlı strateji oyunları (örneğin World of Warcraft, League of Legends, StarCraft II) gibi farklı türler altında gruplandırılabilir. Bu alandaki oyunlar ve etkinlikler, teknolojik gelişmelerle birlikte giderek daha fazla ilgi çekmektedir (Hutchins,2008). Son yirmi yılda, teknolojik yeniliklerin rekreatif aktiviteler üzerindeki etkisi, insanların dijital ortamdaki sportif etkinliklere olumlu bir ilgi göstermesine sebep olmuştur. Bu ilgiyi fark eden üreticiler, eğlence, boş zaman değerlendirmesi, heyecan ve rekabet gibi duyguların dijital alanda gerçekleştiği amatör ve profesyonel düzeydeki dijital oyun etkinliklerini tanımlayan 'e-spor' alanında yeni bir ekonomik alan ve alışkanlık geliştirmeye yönelmiştir (Kabadayı, 2019).

E-sporun diğer sporlardan farkı hem fiziksel hem de zihinsel yetenekler gerektiren bir spor dalı olmasıdır. Bu alandaki farklılık, bireylerin hem bireysel olarak hem de takım halinde faaliyet gösterebilmesi, elektronik spora özgü araç ve gereçlere ihtiyaç duyması, her yaştan ve cinsiyetten insanların dünya genelinde bu sporu icra edebilmesi, iklim şartlarının etkisinin önemsiz olması ve bir oyuncunun ileri seviyede birçok oyuna katılabilmesi gibi özelliklerle belirginleşir. Ayrıca, e-spor, reaksiyon zamanı gerektiren okçuluk, refleks hareketlerini içeren beyzbol veya stratejik düşünme becerisi gerektiren satranç gibi çeşitli fiziksel ve zihinsel becerileri gerektiren bir spor dalıdır. Profesyonel bir e-spor oyuncusunun ince motor becerileri ve stratejik düşünmeyi geliştirmiş olması e-spor için kazançtır (Argan vd., 2006). E-spor, üst düzeyde el-göz koordinasyonunu gerektirir. Ek olarak, takımların galip gelmesi için rakip takımların stratejilerinden daha üstün bir strateji geliştirmeleri gereklidir (Wagner, 2006). Her bir dijital oyunun e-spor olarak adlandırılması doğru

değildir. Tüm oyunların e-spor kategorisine dahil edilmesi ve bu tür bir genelleme, e-sporun algılanmasında bazı olumsuz sonuçlara yol açabilir. Bir bilgisayar oyununun, konsol veya mobil oyunun e-spor olarak tanımlanabilmesi için belirli özelliklere sahip olması gerekir (Argan vd., 2006).

E-Spor, küresel ölçekte hızla büyüyen, büyük bütçelere ve geniş bir takipçi kitlesine ulaşan bir alan olarak dikkat çekmektedir. Olumlu ve olumsuz yönleriyle tartışılan bu alandaki etki, ülkemiz gençlerini etkilemeye başlamıştır ve etkisi giderek artmaktadır (Çolak vd., 2018).

Sporun yaygınlaşması için önemli adımlar atılmaktadır. Dikkat çeken adımlardan bir tanesi de E-Spor 'dur. E-spor rekabet temeline dayanmaktadır ve geleneksel sporda görülen etik dışı davranışlar e-sporda da görülmeye başlanmıştır. Şike, bahis, hile ve şiddet yaşanan etik dışı davranışlardan birkaç tanesidir. Popülerlik oranı artan her spor dalı, yatırımcı ve sponsorluk anlaşmaları yapan şirketler için daha makul hale gelmektedir. E-Spor popülerliğinin artışa geçtiği zamanlardan bu zamana kadar birçok yeni sponsor edinmiştir. E-Sporun yakın tarihine bakıldığında, hızla artan para ödülleri dikkat çekmektedir. Artan ödüller bazı sporcular için başarının sonucu olarak görülmemeye başlanmış ve amaç haline dönüşmüştür. Bu durum oyuncuların, oyuncu kimliklerinin silinmesine sebep olmuştur. Olimpiyat oyunlarından Paralimpik oyunlara, amatör ve profesyonel spor karşılaşmalarına kadar geniş bir yelpazedeki spor etkinliklerinde ahlaki sorunlar devam etmektedir. Doping vakalarındaki artış, sporcuları alanda tutmak ve etik rekabeti teşvik etmek adına "sıfır doping" prensibinin vurgulanmasına neden olmaktadır. Bununla birlikte, şiddet vakalarıyla mücadele etmek için spor yasalarında yapılan güncellemeler, sporun yönetim yapısında yeni bir düzenlemeye işaret etmektedir. E-spor uygulamalarındaki hileli yöntemler günümüzde belirgin bir sorun olarak karşımızdadır. Ödül, ün ve başarı arzusu, belirli sporcuları istedikleri sonuca ulaşmak için etik olmayan yollara itmektir. Kimi sporcular, hileleri belirli olana kadar kadar şampiyon, kahraman ve örnek olarak görülebilmektedir. Bu durum, spor etiği ve dürüstlüğün kaybolmasıyla sonuçlanarak, toplum nezdinde olumsuz bir algıya sebebiyet verebilmektedir (Kösen vd.,2023).

Artan etik dışı davranışlar e-sporda tartışmalara sebep olmuştur. Bu amaç doğrultusunda etik dışı davranışları ortaya çıkarmak adına e-sporda etik dışı davranışları incelemeye yönelik ölçek geliştirme çalışması geliştirilmiştir.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. E-Spor Kavramının Tanımlanması

E-spor, teknoloji, spor ve iş dünyasının birleştiği bir endüstri olarak tanımlanmaktadır. Uluslararası E-spor Federasyonu tarafından e-spor, fiziksel ve zihinsel becerilerin kullanıldığı sanal ortamda oluşan rekabetçi bir spor dalı olarak kabul edilmektedir. E-spor teknolojiyle iç içedir ve yeni bir endüstri olarak kendini göstermiştir. E-spor, geleneksel sporlar gibi belirli kurallara sahip bir etkinlik olarak kabul edilmektedir. Bu kurallar, oyuncuların rekabet ederken uyacakları ve zafer koşullarının belirlendiği kurallardır. Ancak e-spor, geleneksel sporlardan farklı olarak dijital ortamlarda gerçekleştirilir. Oyuncular, bilgisayarlar, konsollar veya diğer oyun platformları aracılığıyla birbirleriyle yarışır. Bu dijital ortamlar, oyunculara sanal dünyalar ve oyunların içinde rekabet etme imkânı sağlar. E-sporcular, bu dijital ortamlarda kendilerini "sanal atletler" veya "siber atletler" olarak adlandırır. Bu terimler, e-sporun rekabetçi ve profesyonel bir etkinlik olduğunu vurgulamaktadır. E-sporcular, fiziksel ve zihinsel yeteneklerini kullanarak oyunlarda üst düzey performans sergilerler ve bu yetenekleriyle diğer oyuncuları yenmeye çalışırlar. Küresel olarak takipçi kitlesi büyük olan turnuvalar, ligler ve organizasyonlar düzenlenmektedir. E-spor, artık kültürel, teknolojik, spor ve iş dünyasının bir araya geldiği bir sektör haline gelmiştir (Öz, Üstün,2019).

E-spor, bilgisayarlar, mobil telefonlar gibi elektronik cihazlar üzerinde oynanan birçok farklı video oyunu türünde, genellikle çeşitli profesyonel kurumlar veya organizasyonlar tarafından düzenlenen etkinliklerde gerçekleşen bir rekabet ve turnuva türüdür. Bu etkinliklerde farklı oyuncu veya takımlar, belirli hedeflere ulaşmak için karşılaşmalar yaparlar. e-spor, geleneksel sporlara benzer bir rekabet ortamında, elektronik oyunlar üzerinden gerçekleşen bir yarışma biçimini ifade eder (Newzoo, 2018).

E-spor terimi, bir dizi benzer anlam içeren terimlerle eş anlamlı olarak kullanılır. Bu terimler arasında "sanal spor," "siber spor," ve "rekabete dayalı video

oyunu oynama" gibi ifadeler bulunmaktadır. e-sporcular ise bazen "sanal atletler" veya "siber atletler" olarak adlandırılır. Kısacası, e-spor, elektronik ortamda gerçekleşen rekabetçi video oyunları ve bu oyunları oynayan sporcuları ifade eden genel bir terimdir (Yükçü, Kaplanoğlu, 2018).

2.2. Etik Dışı Davranış Kavramı

Etik dışı davranışlar, toplum huzurunun sürdürülebilmesi için gerekli olan yasalar, politikalar, düzenlemeler ve kurumsal normlar gibi geniş parametreleri göz ardı ederek başkalarına zarar verici sonuçlara neden olan ve toplum tarafından yasa dışı ya da ahlaki olmayan olarak kabul edilen davranışları kapsar (Brass vd.,1998; White, 1999).

2.3. Spor Etiği

Etik değerlerin sporculara kazandırılmasında, spor eğitiminin büyük bir önemi olduğu vurgulanmıştır (Tanrıverdi,2012).

Spor etiği, sporun ilerlemesinde hayati bir rol oynayan ve sporun tüm katılımcılarının evrensel değerlere- dürüstlük, adalet, şeffaflık, tarafsızlık ve saygı gibi- uygun davranmalarını vurgulayan bir kavramdır. Genellikle ahlaki değerlerle ilişkilendirilen bu kavram, mücadele ruhu, "fair play" (adil ve dürüst oyun), sağlığın korunması (fiziksel, zihinsel ve ruhsal olarak), dopingden uzak durma, spor pratiğinde teknik ve estetik güzellik arayışı, insanlar arasında eşitlik ve en azından spor ortamında dostluk, sosyal zamanın etkili kullanımı, bireysel gelişim, manevi deneyim, hümanist ideoloji ve felsefe, deontoloji (özellikle profesyonel sporlar için) gibi ahlaki değerleri içerir. Bu değerler, sporun temel yapı taşları olarak kabul edilir ve sporun doğası, anlamı ve hedefleri konusunda belirleyici bir role sahiptir (Dolaşır, 2005).

Spor, belirli bir katılımcı grubunun rekabet veya yarışma amacıyla gerçekleştirdiği çeşitli fiziksel aktiviteleri ifade eder. Spor, insanın genel eğitimi için önemli bir araç ve eylem olarak görülebilir (Penney, Chandler, 2000).

Sportif davranışın temelinde sportif erdem kavramı da bulunmaktadır. Sportif erdem terimi, fırsat eşitliğini korumak anlamında 15. yüzyılın ikinci yarısında yaygın

bir şekilde kullanılmaya başlamış ve 18. yüzyılda spor terminolojisine girmiştir (Sezen, Yıldırım, 2003).

Spor tarihinin başlangıcından günümüze, spor toplulukları sporun özgün etik davranışlar barındırdığına inanmış ve bu davranışların spor taraftarlarına aşılması ve geliştirilmesi gerektiğine inanmıştır (Bucher, Wuest, 1987). Sporun gerçek anlamı ve devamı, davranışların etik ilkelere uygunluğuna büyük ölçüde bağlıdır. Spor etiği, sporun paydaşlarının dürüstlük, adalet, şeffaflık, tarafsızlık ve saygı gibi evrensel değerlere uygun olarak görev ve sorumluluklarını yerine getirmelerini kapsar. Spor etiğinin temel hedefi, sporculara kabul edilmiş evrensel etik ilkeleri benimsetmek ve bu ilkelerin spor ortamlarında uygulanmasını sağlamaktır (Bucher, Wuest, 1999).

Spor, insanın fiziksel ve ruhsal yapısını geliştiren hareket faktörünün hemen her türünü ve prensibini kapsayan bir araç olarak kabul edilmiştir. Spor, genel eğitimin bir parçası haline gelerek insanın fiziksel gelişimi yanı sıra zihinsel, duygusal ve sosyal gelişimini de destekleyen bir spor eğitime toplumlar büyük önem vermiştir (Özer, 1990).

Günümüzde, uluslararası arkadaşlık olgusunun gelişimiyle birlikte bilimsel ve teknolojik ilerlemeler, spora yenilikçi bir anlam katmıştır. Bu sayede spor, ülkeler arasındaki kültürel ilişkilerin sağlanmasına, sorunların çözülmesine ve ülkelerin birbirine yaklaşmasına yardımcı olan bir araç niteliği kazanmıştır (Johnson,1984).

2.4. Etik ve Ahlak

Literatür taramasında, “etik” kavramının tanımı ve içeriği konusunda henüz bir uzlaşma sağlanamadığı belirlenmiştir. Bu terim, Yunanca kökenli olan “ethos-ethikos” kelimesinden türetilmiş olup “töre bilimi” anlamını içermektedir. Yunanca'da bu kelime, “ahlâk sistemi, prensip, insan davranışı, gelenek” gibi anlamları içerir (Özkalp, Kirel, 2011; Özcan, 2010).

Etiğin, yasal denetimden bağımsız ancak insan davranışlarının sonuçlarına odaklı bir kültürel ve töresel standart olduğu belirtilmektedir. Etik, kanuni gerekliliklerden daha yüksek standartlar benimseyerek kendine özgü davranışları içerir. Toplumların gelenekleri, kültürleri ve yasalarıyla şekillenen etik, bu sebeple toplumdan topluma farklılık gösterir. Bu durum, bir toplumda etik olarak kabul

edilen bir eylemin, başka bir toplumda tam tersi şekilde algılanabileceği gerçeğini ortaya koyar (Doğan, 2008).

Bir davranışın etik açıdan uygunluğu, sadece bireylerin kişisel etik ve değerleriyle değil, kitle iletişim, çıkar grupları ve örgütler gibi toplumun genel etik algısı tarafından da belirlenir (İlhan,2005).

Etik, bireylerin gruplar, toplumlar, örgütler ve birbirleriyle olan doğru ilişkilerini araştıran ve bu konulara odaklanan bir disiplindir (Obuz, 2009). Etik, bireyin davranışlarının temelini oluşturan tüm ahlaki ilkeleri kapsar. Başka bir deyişle, etik, insanlara faaliyetlerin doğru şekilde nasıl gerçekleştirileceğini belirlemede rehberlik eden değerler, ilkeler ve standartlar içerir. Aynı zamanda, etik bir felsefi süreçtir. Bu süreç, karar alma ve uygulama aşamalarında belli prensiplere ve standartlara bağlılığı gerektirir (Şen, 2012).

Etik tartışmaların odak noktası, insanın eylemlerinin ahlaki açıdan değerli ya da değersiz olma durumunun neye dayandığıdır (Pehlivan, Aydın, 2001). Bu bağlamda, etik, temellendirilmiş sonuçlara ulaşmayı amaçlar. Bu nedenle, etik ahlaklaştırma, ideoloji oluşturma veya dünya görüşü sunma gibi belirli bir amaca sahip değildir (Pieper, 1999).

Etik, insanlara neyin doğru davranış olduğunu belirlemede yol gösteren ilkeler, rehberler ve standartlar olarak tanımlanabilir. Bu prensipler, insanların doğru ve yanlış arasındaki ayrımı yapmalarına yardımcı olur ve genellikle davranışlarını değerlendirirken kullanılır (Klimzsa, 2014).

Türk Dil Kurumuna göre etik, farklı meslek dallarında kişilerin uyması veya sakınması gereken davranışların bütünü olarak tanımlanmaktadır. Etik terimi sıfat olarak kullanıldığında ise genellikle "ahlaki veya ahlaki olan" anlamını taşır. Etik, iş yaşamında karar verirken ve uygulama yaparken belirli değerlere dayalı olarak hareket etmeyi sağlayan prensipler ve kurallar bütünüdür. Bu süreç, tüm faaliyetlerde neyin yapılacağıının veya yapılmayacağıının belirlenmesini ve bu doğrultuda hareket edilmesini açıklar (Aydın vd., 2004; Özcan, 2010).

Ahlâk terimi, Latince kökenli "mos-moralites" ve İngilizce "moral-morality" kelimeleriyle ilişkilendirilen, genellikle "ahlâki, ahlâk kurallarına uygun" anlamında kullanılan bir terimdir. Türkçe'de bu iki kelimenin karşılığı olarak kullanılan "ahlâk"

terimi ise Arapça "hulk" kökenlidir ve gelenek, görenek ve alışkanlık gibi çeşitli anlamları içermektedir (Ülgen, Mirze, 2004).

Ahlâk, bireyin kendi isteğiyle bir amaca yönelerek iyi davranışlarda bulunmasını ve kötü davranışlardan kaçınmasını ifade eder (Aslan, 2014).

Günlük dilde sıkça “etik” terimi, aslında farklı bir kavram olan “ahlak” terimiyle yer değiştirebiliyor. Ahlak, insanların birbirleriyle ve toplumla olan ilişkilerinde uygun görülen davranış biçimlerini ve toplumsal düzeni sağlayan kuralları ve normları içerir. Ahlak, genellikle toplumu kapsayan ve toplumla ilişkilendirilen bir davranış biçimidir. Örneğin, yere tükürmek doğrudan ahlaki bir eksiklik olarak görülmeyebilir, ancak etik dışı bir davranış veya kabul edilmeyen bir tutum olarak değerlendirilebilir. (Ülgen, Mirze, 2004; Aydın vd, 2004; Özcan, 2010).

Etik ve ahlak kavramları genellikle birbirine karıştırılıp birbirinin yerine kullanılmaktadır. Ancak bu iki kavram özdeş değildir. Etik, bir ahlak felsefesi olarak kabul edilirken aynı zamanda ahlak kavramını da kendi uygulama alanı içinde korumaktadır (Çalışırlar, 1993).

Etiğin sorun alanı net olarak belirlidir. Etiğin kavramları, günlük konuşma dilinden kaynaklanır ve ödev, sorumluluk, bağlılık, dürüstlük gibi kavramları içerir. Etiğin çeşitlenmesi, farklı etik yaklaşımlardan bahsedilmesi ya da bazı sorunlara diğerlerinden daha fazla önem verilmesi ve öne çıkarılması nedeniyle ortaya çıkar. Son 25-30 yılda çeşitlilik belirgin hale gelmiştir. Bu durum, dogmatik görüşlerin zayıflaması ve çoğulculuğun güç kazanmasıyla ilgilidir. Ancak, çeşitliliğin bir dağınıklık düzeyine ulaşmasının nasıl önleneceği konusunda bazı sorunlar ortaya çıkmaktadır (Şahin,2018).

2.5. Başarı İçerikli Spor Etiği

Spor etiğinin merkezinde, içerik kazandırılması gereken temel kavram “başarı”dır. Ancak, bu kavram tek başına ele alındığında, etikle özdeşleşmiş bir kavram değildir; hatta değer kavramına aykırı görünebilir. Çünkü başarı, değerleri çığneyen yollarla da elde edilebilir. Bununla birlikte, başarı ve değer kavramları birbirine aykırı düşmeyecek şekilde ilişkilendirilebilir. Başarı-Değer ilişkisini anlamak için ilk adım, kazanmanın bir değer olduğu düşüncesidir. Ancak, bu düşünce henüz yüzeyseldir ve daha derinlemesine incelenmelidir. Kazanmanın

değeri reddedilemez, ancak bu noktada ortaya çıkan soru, “nasıl kazanma” sorusudur. Bu soru, etik araştırmanın kapısını aralar. Artık önemli olan, “değerli başarı” kavramıdır. Bu ifade sadece kelimelerin yerini değiştirmekle kalmaz, aynı zamanda bir bilinç değişimini işaret eder. Başarı, artık kendi başına bir amaç olmaktan çıkar ve değerın amacına bağlanır. Bu bilinç durumu, bir ilkeye ulaşır: Başarı amacı, sportif değeri gerçekleştirme amacının altındadır ve bu ilişki değiştirilemez bir ilkedir. Bundan sonra, detay çalışmalarıyla her spor dalında alt ilkeler üretilebilir. Örneğin, sporu bir meslek olarak ele aldığımızda, profesyonellik mesleki değerlerin süzgecinden geçirilir ve sınırları belirlenir (Şahin,2018).

2.6. Sporda Tartışım Etiği

Değer bilincinde yeni bir aşama olan tartışım etiğın spor alanında yansıması ve karşılık bulması doğaldır, çünkü son birkaç on yılda bilinen spor dallarında anlayış ve uygulama bakımından yenilikler olmuş gerekse yeni spor dalları ortaya çıkmıştır. Bu durum, sportif etkinliğin bütünlüğünün ve temelindeki etik ilkelerin, geleneksel-normatif tutumlarla değil, iletişim ve tartışım yoluyla anlaşılabilceği ve işlenebileceği gerçeğini gözler önüne sermiştir (Şahin, 2018).

Şahin'in (2018) çalışmasında belirttiği gibi, e-spor oyuncu ve izleyici sayısındaki artıştan dolayı temelindeki etik ilkelerin, geleneksel-normatif tutumlarla değil, iletişim ve tartışım yoluyla anlaşılabilceği ve işlenebileceği gerçeğini ortaya çıkartmıştır.

2.7. Örgütsel Etik Kavramı

Etik kavramı Yunancada karakter manasına gelmektedir (Varinli, Kurtoğlu, 2005).

Potter, örgütsel etiği, karar verme sürecinde rehberlik eden değerler sisteminin bilinçli ve amaçlı bir şekilde kullanımı olarak tanımlamaktadır (Potter, 1996: 4). Bir örgütün etik ilkeleri, o örgütün karar alma süreçleri ve uygulamalarında yansıyan kabul görmüş ve mevcut anlayışlarıdır. Örgüt etiği, tüm çalışanların değerlerin şekillenmesine aktif olarak katılabildikleri ve bu değerleri uygulayabildikleri bir ortamın oluşturulmasıyla ortaya çıkar (Ray, 2006).

Örgütsel etik, etik ve örgüt kavramlarının birleşimi olarak tanımlanabilir. Örgütler, belirli hedefleri gerçekleştirmek üzere oluşturulan sosyal gruplardır (Dinçer ve Fidan, 1997: 17). Bu yapılar, toplumsal amaçları yerine getirmek üzere bir araya gelen birden fazla kişiden oluşur. Örgütler, çeşitli kültürlere sahip bireyleri bir araya getirerek onları ortak bir amacın etrafında birleştirir. Farklı inanç ve tutkulara sahip olan bu bireylerin uyum içinde çalışmasını sağlayan temel unsur ise örgüt kültürüdür (Eren, 1998).

İnsanın diğer varlıklarla belirli normlara göre gerçekleştirdiği ilişkilerin toplamı, insanın bu varlıklara yönelik eylemlerini düzenleyen ve anlamlandıran ilke, kural ve değerlerin bütünüdür (Cevizci, 2003).

Etik kavramı, kökleri en az 2500 yıl öncesine dayanan bir geçmişe sahip olmasına rağmen, örgütsel etiğin yönetim açısından gelişimi 1960'lı yıllardaki sosyal sorumluluk hareketine dayanmaktadır (Gül, 2006).

2.8. E-Spor

Son yirmi yılda dijital ortamda yapılan, amatör ve profesyonel rekabetin bir parçası olan dijital oyun etkinlikleri, e-spor olarak adlandırılan bir alan haline gelmiştir. Bu etkinlikler, eğlence, boş zaman değerlendirme, rahatlama, heyecan ve rekabet gibi hedonik duyguların yeni bir alanını oluşturmaktadır (Kabadayı, 2019).

Wagner, e-sporu, insanların zihinsel veya fiziksel yeteneklerini geliştirmek ve eğitmek için bilgi ve iletişim teknolojilerini kullandıkları bir spor etkinliği olarak tanımlamıştır (Wagner, 2006). Hamari ve Sjöblom ise e-sporu, sporun temel özelliklerinin elektronik sistemlerle desteklendiği ve oyuncular ile takımların katılımıyla insan-bilgisayar arayüzlerinin entegre olduğu bir spor türü olarak açıklamaktadır (Hamari, Sjöblom, 2017).

E-spor, profesyonel konumda bulunan oyuncuların internet üzerinden oynadıkları elektronik oyunlarla gerçekleştirilen rekabetçi müsabakalarda zihinsel ve fiziksel becerilerini sergileme platformudur. Bu yarışmalarda, sanal oyun ortamında yapılan karşılaşmalar, oyuncuların yeteneklerini geliştirerek hem zihinsel hem de fiziksel açıdan önemli kazanımlar elde etmelerini sağlar (Özenç, Yörük, 2019).

Yukarıdaki tanımları dikkate alarak e-spora dair uygulamalar şu şekildedir;

- Video oyunları
- Çoğunlukla profesyonel, yani lisanslı veya para karşılığı ve para ödülü için oynayan oyuncular
- Yoğun rekabet içerikli maçlar
- Bu maçların seyircilere sunulması, yani gösteri unsurlarının esas olduğu görülür (Özenç, Yörük, 2021).

2.9. Dünyada ve Ülkemizde E-Sporun Yeri

Elektronik sistemlerle oynanan oyunlar, kökenlerini 1950'li yıllara kadar uzandırmaktadır. E-sporun ilk belirgin tarihi ise 18 Ekim 1958'e dayanmaktadır. Amerikalı fizikçi William Higinbotham tarafından geliştirilen 'Tennis for Two' adlı oyun, e-spor tarihinde ilk dijital oyun olma özelliğini taşımaktadır ve bu açıdan önemli bir yere sahiptir. Daha sonraları, Stanford Üniversitesi'nin Yapay Zeka Laboratuvarı'nda, 19 Ekim 1972'de gerçekleşen ve "Spacewar" olarak bilinen ilk rekabetçi video oyun turnuvası düzenlenmiştir (Baker, 2016).

Video oyunları 1970'lerde de var olmasına rağmen, e-spor için iki önemli dönüm noktası belirtilmektedir. İlki, 1980'lerin ve 90'ların başlarında atari salonları olarak bilinen "Arcade"lerin yanı sıra ev oyun konsollarının geniş ilgi görmesiyle yaşanmıştır. İkinci dönüm noktası ise 2000'li yılların başlarındaki internetin yaygınlaşmasıyla gerçekleşmiştir. Oyun salonlarının 1980'lerin başında büyük bir patlama yaşadığı dönemde, oyunlar genellikle tek oyuncunun bilgisayar karşısındaki performansını basit puanlama sistemleriyle ölçüyor ve önceki skorları geçme üzerine odaklanıyordu (Snively, 2014).

1972'de klasik Atari oyunu Pong, çok oyunculu oyunların popülerliğini daha da artırdı. Pong, atari makinelerinde oynanan ilk oyunlardan biriydi ve aynı zamanda ticari anlamda başarılı olan ilk video oyunu olmasıyla, atari video oyunlarının altın çağının temellerini atmıştır (Bornemark, 2013). 1980'de ABD Ulusal Video Oyun Takımı'nın kurulması, oyunun profesyonelleşmesinin erken bir göstergesidir. Bu ekip, en iyi Atari oyuncularından oluşuyordu ve birçok turnuva, fuar ve ticaret etkinliğinde yer alarak tarihteki ilk profesyonel video oyun takımı unvanını elde etmiştir (Dean, 2005).

Atari'nin yanı sıra Super Nintendo gibi ev konsolları da pazarda yerlerini alarak, uluslararası arenada düzenlenen ilk sayılan video oyunu turnuvalarının başlamasına öncülük etmiştir (Burns, 2014).

O dönemde, turnuvalar büyük ilgi görmüş olmasına rağmen, internetin sınırlı performansı nedeniyle etki alanı kısıtlı kalmıştır. 1990'ların sonlarından itibaren özellikle gelişmiş ülkelerde internetin yaygınlaşması, oyunculara farklı ülkelerle yarışma imkânı sağlamıştır. Özellikle First-Person Shooter türü oyunlar, e-spor turnuvalarının genişlemesi ve büyümesi için 2000'lerin başlarında gerekli ilgiyi oluşturmuştur (Üçüncüoğlu, Çakır, 2017). Bugün, dijital içerikli oyunlar oldukça büyük bir endüstri haline gelmiş ve pek çok alanda ihtiyaçları karşılayan bir konuma gelmiştir. Eğitimden eğlenceye kadar birçok alanda kullanılarak kendine yer bulmuştur (Kızılkaya, 2010).

E-spor turnuvaları genellikle çevrimiçi platformlarda yayınlanarak milyonlarca izleyiciye ulaşır. Twitch, YouTube Gaming gibi canlı yayın platformları, izleyicilere oyunları canlı olarak takip etme ve favori oyuncularını destekleme imkânı sunar. Ayrıca, bu turnuvalar sponsorluklar, ödül havuzları ve büyük organizasyonların desteğiyle düzenlenir (Argan vd., 2006).

E-sporun bu büyük ilgi gören turnuvaları, genç neslin oyun kültürüne olan ilgisini ve rekabetçi ruhu güçlendirirken, e-sporun spor endüstrisindeki yeri giderek daha belirgin hale gelmektedir.

Profesyonel e-spor turnuvalarına katılan sporcular, kendi ülkelerinde düzenlenen başarılı turnuvalar sonucunda e-Sporu profesyonel olarak icra eden ve yarışmacı olarak seçilen kişilerdir. 2017 yılında Newzoo tarafından yapılan bir rapora göre, dijital oyun sektörü 2016 yılında 101,1 milyar dolarlık bir değere ulaşmıştır. Aynı raporda, bu rakamın 2020 yılında 128,5 milyar dolara çıkması ve mobil oyun sektörünün 46,1 milyar dolarlık geliriyle Hollywood film sektörünü geride bıraktığı ifade edilmektedir (Aktuna, Ünlüönen, 2017).

Günümüzde Paris Saint Germain, Manchester City, Schalke 04 gibi önemli takımlar, e-Spor alanına önemli yatırımlar yaparak bu alana girmektedir. Gençler ve çocuklar, e-spor aracılığıyla bir spor veya kulüple tanışmaktadırlar. Taraftarlık olgusu, belki de ilk defa e-spor ile başlamakta olup, kulüplerin de bu alana yatırım yaptığı görülmektedir. Öte yandan, bazı üniversite öğrencileri, mevcut eğitim

sistemine olan umutsuzlukları ve mezun olduktan sonra gelecek kaygıları nedeniyle eğitim sisteminden uzaklaşmaktadır. Bazı öğrenciler, gelecekte profesyonel oyuncu olmayı veya oyunlarını yayınlayarak geçimlerini sağlamayı düşünmektedirler (Kocadağ, 2017).

Ülkemizin ilk e-Spor takımı, 2003 yılında kurulan Dark Passage takımıdır. e-spor'lara olan talebin artmasıyla birlikte, 2015 yılında Beşiktaş e-Spor Kulübü, 2016 yılında 1907 Fenerbahçe eSpor ve Galatasaray eSports katılımıyla League of Legends oyunu için e-spor takımlarına resmi destek vermeye başlamışlardır. Bunların yanı sıra, Türkiye'de 2005 yılında kurulan Team Turquality ve 2008 yılında kurulan HWA Gaming takımları da faaliyet göstermektedir. (Üçüncüoğlu, Çakır, 2017).

2.10. Türkiye E-Spor Federasyonu

Türkiye'de e-sporun gelişimiyle ilgili olarak, 2011 yılında Gençlik ve Spor Bakanlığı bünyesinde Türkiye Dijital Oyunlar Federasyonu (TÜDOF) kuruldu. Ancak, 2013'te kapatıldı ve Gelişmekte Olan Spor Branşları Federasyonu'nda Dijital Oyunlar As Başkanlığı olarak devam etti. Daha sonra, e-sporun uluslararası düzeyde yaygınlaşmasıyla birlikte Türkiye'nin e-sporunun gelişmesi ve büyümesi amacıyla 24 Nisan 2018'de Türkiye E-Spor Federasyonu kuruldu (Memeroğlu Hukuk, 2020).

Türkiye E-Spor Federasyonu (TESFED), Nisan 2018'de kuruldu ve kurucu başkanlık görevine Alper Afşin Özdemir getirildi. Federasyonun temel hedefi, Türk e-sporunun ulusal ve uluslararası arenalarda gelişmesine liderlik ve temsilcilik etmektir. TEFED, Türkiye'yi önde gelen bir e-spor ülkesi haline getirmek için uluslararası spor müsabakalarında, oyuncu gelişiminde, üst düzey organizasyonların düzenlenmesinde ve e-spor yönetiminde en başarılı ve yenilikçi federasyonlardan biri olmayı amaçlamaktadır. Aynı zamanda, dünya çapında tanınan bir Türk e-spor ekolünün oluşturulmasını hedeflemektedir (Espor Gazetesi, 2020).

3. E-SPORDA ETİK DIŞI DAVRANIŞLARIN İNCELENMESİ ÖLÇEĞİNİN ALT BOYUTLARININ KURAMSAL DAYANAKLARI

3.1. Sosyo-Kültürel ve Ekonomik Türler

3.1.2. Mobbing ve etik ilişkisi

Mobbing, Latince kökenli “mobile vulgus” kelimesinden türeyen “mob” kelimesi, İngilizce'de kanun dışı Şiddet uygulayan düzensiz bir kalabalık veya çeteyi ifade etmektedir (Tınaz,2007).

Çalışma yaşamında yaygın olmasa da bilinmeyen mobbing terimi, zaman zaman yabancı literatürde “mobbing” ya da “bullying” olarak adlandırılmaktadır (Yüçetürk, 2002).

Leman'a göre, mobbing; bir veya birkaç kişi tarafından sistematik, düşmanca ve ahlak dışı iletiŐimin hedeflenerek bir kişiye yöneltilmesi Şeklinde ortaya çıkan psikolojik terör biçimidir (Leymann, 1996).

Davenport ve arkadaşlarına göre mobbing, bir kişinin bilerek ve sürekli olarak başkalarını kendi isteği doğrultusunda veya isteği dışında hedef alması ve sürekli kötü niyetli davranışlar sergileyerek, alay etme, ima etme ya da kişinin itibarını zedeleyerek saldırgan bir ortam oluŐturmasıdır. Bu tür davranışlarla hedef alınan kiŐiyi iŐten ayrılmaya zorlamayı amaçlar. (Davenport vd., 2003).

Tutar'a göre, mobbing, çalıŐanlara üstler, astlar veya aynı hiyerarŐik düzeydeki kişiler tarafından düzenli olarak gerçekteŐirilen her türlü kötü muamele, tehdit, Şiddet veya aŐaĐılama davranışlarını iÇeren bir olgudur (Tutar, 2004).

3.1.3. Ayrımcılık ve etik ilişkisi

Ayrımcılık, önyargı hissiyle beliren bir davranış deseni veya eylemdir. Bu, bir grup insanın haklarını koruyup onlara fırsatlar sunarken, diğer bir grup insanı haksız yere zarara uğratacak Şekilde davranmaktır. Ayrımcılık, net bir bakış açısıyla, eşitlik ilkesine ters düşen bir durumu tanımlar. Ayrımcılığı azaltmak iÇin, eğitim yoluyla farkındalık oluŐturmak önemli bir adımdır. Aynı zamanda yasal

düzenlemeler de, bu sorunu çözmek için önemli bir çıkış noktası olabilir. Bu sayede, hem bilinçlendirmeyle hem de yasal düzenlemelerle ayrımcılıkla mücadele etmek mümkün olabilir (Yılmaz, Kaymaz, 2014).

Ayrımcılık, adalet, eşitlik ve insan hakları konularında artan farkındalıkla uluslararası düzeyde daha fazla dikkate alınmaya başlayan bir sorundur. Bu durum, insan hakları ve özgürlükleri koruma çabalarının önünde ciddi bir engel oluşturur. Dolayısıyla, ayrımcılığı yasaklayan düzenlemelerin temelinde, insan onurunu ve özgürlüklerini koruma amacı yatar (Çotuksöken, 2010).

Bugünün modern ayrımcılık anlayışında, eşitlik temel bir kavramdır ve ayrımcılığa karşı duruşta eşit muamele ve eşit davranma ön plandadır. Ayrımcılık, insan haklarının uygulanabilirliğini kısıtlayarak, eşitliğin hem yasal hem de gerçek düzlemde hayata geçirilmesinde bir engel teşkil eder. Bu nedenle, etik kavramı ile ayrımcılık karşıtlığı arasında sıkı bir bağ vardır. Ayrımcılık olmaması, eşitlik ilkesinin tamamlanmasında önemli bir unsurdur ve eşit muamele ilkesinin gerekliliğini vurgular (Gülmez, 2009).

3.1.4. Engelleyici olma- yanlış yönlendirme ve etik ilişkisi

Engelleyici olma, yapılacak doğru eylemleri durdurmayı hedefleyen bir davranış biçimidir. Bu tip davranışlar genellikle bir kişinin gücü elinde tutma arzusundan ve "her şeyi en iyi ben yaparım" duygusundan kaynaklanır. Bu davranışlar, bilgi ve belgelerin eksik veya yanlış bir şekilde aktarılmasıyla ilişkilendirilebilir. Bu durumda, karşılıklı güvensizlik ve yanlış yönlendirme söz konusu olabilir (Papatya, 1997).

Engelleyici olma ve yanlış yönlendirme, etik değerlerle çelişen davranışlardır. Etik, başkalarına saygı göstermeyi, dürüstlüğü teşvik etmeyi, adaleti sağlamayı ve insan haklarını korumayı gerektirir. Engelleme ve yanlış yönlendirme ise tam tersi davranışlardır ve insanların haklarını ihlal eder, dürüstlüğü çığner ve adaletsizliği teşvik eder. Etik açıdan bakıldığında, bireylerin başkalarının ilerlemesini engellememesi ve yanlış bilgi veya yönlendirmelerle başkalarını yanıltmaması önemlidir. Bu tür davranışlar, insanların özgürlüklerini, haklarını ve potansiyellerini kısıtlar, dürüstlüğü ve adaleti zedeler ve insanların doğru ve bilinçli kararlar almasını engeller (Ülgen, Mirze 2004).

3.1.5. Güven ve etik ilişkisi

Bireyler ve toplumlar için güvenin taşıdığı önem uzun süredir bilinmektedir. Güven seviyesinin yüksek olduğu toplumlarda yapılan araştırmalar, bu durumun iş birliği eğilimini artırdığını göstermektedir. Dolayısıyla, iş birliği tekrar güven oluşturmaya katkı sağlar (Sargut, 2001).

Güven kavramı, psikoloji, politik bilim, sosyoloji, ekonomi, antropoloji, tarih ve yönetim gibi çeşitli sosyal bilim alanlarında geniş bir perspektifle incelenmektedir (Gambetta, 1988; Lewicki, Bunker, 1996; Worchel, 1979).

Farklı disiplinler, güvenin sosyal süreçlerdeki rolünü çeşitli perspektiflerden açıklamaktadır. Worchel (1979), bu farklı perspektifleri üç ayrı grupta ele almıştır: Kişilik teorisyenleri, güvenin kişilik kökenlerinden ve bireyin önceki psiko-sosyal gelişiminden kaynaklandığını savunur; güveni inanç ve beklenti olarak kavramsallaştırır. Sosyologlar ve ekonomistler ise güveni kurumsal bir olgu olarak değerlendirir; güveni, bireyin kurumlara ve kurumlar arasında yansıttığı bir durum olarak görür. Sosyal psikoloji teorisyenleri ise kişiler arası etkileşimlere odaklanır; bireylerin kişiler arası veya grup düzeyinde güven inşa edebildikleri veya yok edebildikleri görüşünü savunurlar (Tüzün, 2007).

Güven ve etik arasındaki ilişki, karşılıklı bir etkileşimi de içerir. Güven, bir kişinin veya kuruluşun etik değerlere uygun davranmasını teşvik ederken, etik değerlere uygun davranışlar da güvenin artmasına katkıda bulunur. İnsanlar, güvendikleri bir kişi veya kuruluşla etik değerlerin paylaşıldığına inanarak daha sağlam ve sürdürülebilir ilişkiler kurma eğilimindedir. Sonuç olarak, güven ve etik birbirini besleyen kavramlardır. Etik değerlere uygun davranışlar, güvenin artmasına ve sağlam ilişkilerin oluşmasına katkıda bulunur. Güven duygusu, insanların birbirlerine, kuruluşlara veya topluma olan inançlarını temsil ederken, etik değerler ise bu güvenin korunmasına ve desteklenmesine hizmet eder (Demircan, Ceylan, 2003).

3.1.6. Yobazlık-bağnazlık ve etik ilişkisi

Yobazlık ve bağnazlık, insanların kendi düşüncelerinin veya inançlarının, herkes için en doğrusu olduğuna sıkı sıkıya inanmasıyla ortaya çıkar. Bu tutumlar, farklı düşüncelere veya görüşlere açık olmayı reddederek, kişinin ya da bir grup

insanın kendi düşüncelerini en mükemmel ve tek geçerli olan olarak görmesidir (Ateş,1994).

Türkçe'de "bağnaz" terimi, bir inanışa aşırı derecede bağlılık gösteren ve başka düşünceleri veya inançları kabul etmeyen mutaassıp anlamında kullanılmaktadır (Gürsoy, 2007).

Timuçin, yobazlık ve bağnazlık kavramlarını "dar kafalılık" terimiyle açıklıyor. Ona göre, dar kafalılık, bir fikre veya inanca sorgulamadan ve tartışmaya açmadan körü körüne bağlı olmayı ifade eder. Bu tutum, kendi görüşünü herhangi bir tartışmaya gerek duymadan tek doğru olarak kabul etme eğilimidir. Bu bağlamda, dar kafalılık, hoşgörüden ziyade, farklı düşüncelere kapalı olma ve diğer görüşleri reddetme durumudur (Timuçin,2004).

3.1.7. Yaranma-yakınlığı kullanma ve etik ilişkisi

Yaranma, genellikle toplumda kabul görmediği bir davranış olsa da kişisel uygulamaların birçok düzeyde ortak eylemlere dönüşmesi nedeniyle bir gereklilik olgusu haline gelmiştir (Lamberton, Minor, 1995).

Yaranma davranışı genellikle ast-üst ilişkilerinde öne çıkar ve dışarıdan bir iyi niyet içeren bir izlenim yaratır gibi görünse de ilerleyen aşamalarda aynı statüdeki bireyler arasında tedirginlik ve huzursuzluk yaratması istenmeyen bir davranış biçimi olarak ortaya çıkar (Gül,2006).

3.1.8. Kayırma ve etik ilişkisi

Kayırmacılık, genellikle kamu sektöründe karar alma süreçlerinde ortaya çıkan bir tür yozlaşmadır ve birçok ülkenin kamu bürokrasisinde önemli bir sorundur. Farklı ülkelerde çeşitli şekillerde görülen bu olgu, politika ve yönetim literatüründe özellikle 1828'de ABD'de Başkan Jackson'un memur alımında uyguladığı ve sonrasında kötüye kullanılan kayırma veya rüşvet sistemiyle ilk kez belirgin bir şekilde görülmeye başlamıştır (Tortop, 1994). Kayırmacılığın, birçok ülkede devam etmesine rağmen, ekonomik, sosyal ve politik gelişim üzerinde olumsuz etkileri olduğu gözlemlenmektedir (Loewe vd., 2007).

Sosyo-kültürel bağlar ve ilişkiler dünyasında, "adamı olma" kavramına yönelik bağlantılar genellikle akrabalıktan mezhep veya tarikat bağlantılarına, kirve

ilişkilerinden okul veya asker arkadaşlığına, mahalle ilişkilerinden meslektaşlık bağlarına kadar geniş bir yelpazede görülmektedir (Kurtoğlu, 2012).

Liyakat ilkesine zıt olarak bilinen “spoils system” veya “yağma sistemi” olarak adlandırılan “kayıрма sistemi” (Aykaç, 1990), çoğu durumda başarısız ve liyakatsiz personelin terfi etmesine yol açarak başarılı-başarısız ayrımı yapmaksızın bir memur rejiminin oluşmasına neden olmuştur (Aydın, 2012). Kayırma, yönetimin sadece belirli bir kişiye veya gruba yakınlık hissetmesi nedeniyle birinin diğerlerine tercih edilmesini ifade etmektedir (Sadozai vd., 2012).

Yaygın olarak bilinen "kimi tanıdığın ne bildiğinden daha önemlidir" özdeyişi, ilişkilerde güçlü bağlantıların ve kayırmanın ne kadar yaygın olduğunu göstermektedir (Aytaç, 2010).

Kayıрма yükümlülükleri göz ardı ederek duygusal bağların ön plana çıkmasıyla meydana gelen davranıştır. Kayırma, bir kişinin veya kuruluşun, tarafsızlık, adalet ve eşitlik ilkelerinden saparak, belirli bir kişi veya grup lehine ayrıcalıklı veya ayrımcı davranması anlamına gelir. Kayırma, etik değerlerle çelişen bir davranıştır ve toplumda haksızlık, hoşgörüsüzlük ve adaletsizlik algısını yaratır. Kayırma, etik değerlerle çatışan bir davranıştır ve toplumda hoşnutsuzluk, adaletsizlik ve güvensizlik duygularını artırır. Etik açıdan doğru olan, tarafsızlık, adalet ve eşitlik ilkelerine uygun olarak hareket etmek, kararları objektiflik ve şeffaflıkla almak ve liyakate dayalı değerlendirmeler yapmaktır (Berkman, 1997).

3.2. Etik Dışı Diğer Türler

3.2.1. Yalan ve etik ilişkisi

Yalan söylemek kendi özünde yanlış bir davranıştır. Yalan söyleyen kişi kendi özünü kirletir ve tüm insanlığa karşı suç işlemiş sayılır. Yalan ve etik ilişkisi, doğruyu söyleme ve dürüstlük prensipleriyle ilgilidir. Etik, doğru ve yanlış arasında doğru kararlar verme yeteneğini değerlendirirken, yalan ise bilerek ve isteyerek gerçeği çarpıtmak veya yanıltıcı bilgiler sunmaktır (Druzin vd.,2017).

3.2.2. Şike ve etik ilişkisi

Şike suçu, sporda şiddet ve düzensizliği önlemeyi amaçlayan yasalarla düzenlenmiştir. Bu suç, topluma karşı işlenen bir suçtur ve haksız rekabetin olmadığı

spor müsabakalarının toplumsal çıkarlarına odaklanır. Topluma karşı işlenen suçlar, çeşitli türlerde suçları kapsar. Şike suçu, topluma karşı işlenen suçlar içindeki alt kategorilerden birine girdiği söylenebilir. Günümüzde bazı spor kulüpleri, belli faaliyetleri anonim şirket üzerinden sürdürebilir. Bu şeffaf anonim şirketlerin hisseleri borsalarda ve organize piyasalarda işlem görmektedir. Bunun sonucunda ise yatırımcılar tarafından değerlendirilmektedir. Kulübün başarısı, borsadaki değerini etkilemektedir. Şike, aslında kulübün haksız yollarla başarı elde ederek hisselerinin değer kazanmasına neden olur, bu da yatırımcıların ekonomik çıkarlarını etkiler. Ayrıca, şike sebebiyle yasal yollarla bahis oynayan kişiler de zarar görmektedir (Güngör,2011).

İnsanlar, uzun yıllardır az emek harcayarak büyük miktarda para kazanma amacıyla haksız kazanç sağlama yöntemlerine başvurmuştur. Bu tür haksız kazançların gerçekleştiği alanlardan biri genellikle spor, özellikle futbol endüstrisidir. Yöneticiler, teknik ekip, futbolcular, sponsorlar ve hatta takımın renklerine tutkulu olan taraftarlar bile bu oyun içerisinde usulsüz bir şekilde para kazanmanın yollarını aramış ve bazen bulmuşlardır. Haksız kazançla illegal yollarla elde edilen paranın miktarı arttıkça, devletlerin ilgisini çekmiş ve kumar, yasal yollarla adlandırılan "bahis oyunu" şeklinde değiştirilmiştir. Teknolojinin gelişimiyle birlikte, bahis oyunları da geçmişten günümüze kadar bir evrim geçirmiştir. Yasadışı bahis oyunlarından elde edilen kazançlar artık devletin kontrolü ve gözetimi altında oynanarak, elde edilen gelirler devlet hazinesine aktarılmaktadır (Şeker, Şahin,2020).

3.2.2. Şiddet ve etik ilişkisi

Şiddet, yarışma veya maçlar sırasında sporcuların psikolojik, fizyolojik, biyolojik ve çevresel faktörlerden etkilenecek rakiplerine, hakemlere veya takım arkadaşlarına karşı kural dışı hareketlerde bulunması, sporda şiddet olarak adlandırılmaktadır (Tanrıverdi, 2012).

Şiddet birden fazla çeşidiyle karşımıza çıkmaktadır. Şiddet tipine göre sınıflandırma yapıldığında karşımıza aşağıda belirtilen beş alt başlık çıkmaktadır (Polat, 2016);

1. Fiziksel şiddet
2. Cinsel şiddet
3. Duygusal şiddet

4. Ekonomik Şiddet

5. Siber Şiddet

Őiddet tűrleri arasından en çok ne çıkan Őiddet tűrű fiziksel Őiddettir ve bu Őiddet tűrű lűmle sonuçlanabilir. Őiddet etik deęerlerle çeliŐen bir davranıŐtır. Etik, insanların haklarına, onurlarına, eŐitlięine ve adaletine saygı göstermeyi vurgular (Polat, 2016).

4. YÖNTEM

Bu çalışma, ölçek geliştirme sürecinin adımlarını takip ederek gerçekleştirilmiştir. Bu adımlar, ilk olarak madde havuzunun oluşturulması, ardından uzman görüşlerinin alınması, ölçeğin Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA) uygulamasının gerçekleştirilmesi ve AFA sonuçlarına dayanarak ölçeğin yapısının doğrulanması için doğrulayıcı faktör analizi (DFA) uygulanması olarak özetlenebilir.

4.1. Ölçek Maddelerinin Oluşturulması

E-Spor Temelli literatür taramasının yapıldıktan sonra, E-Sporda Etik Değerler taslak formu, dil bilimciler ve Spor Bilimleri Fakültelerinde akademik personel olarak görev yapan uzmanlardan yardım alınarak hazırlanmıştır.

4.2. Kapsam Geçerliliği

Kapsam geçerliliği için belirlemeye yönelik olarak Lawshe tekniği kullanılmıştır (Lawshe, 1975). İlk taslak, 170 maddeden oluşturulmuş ve 11 alan uzmanına gönderilmiştir. Uzmanlar Spor Bilimleri Fakültelerinde; Dr. Veya Doç. Dr. unvanıyla görev yapan akademik personellerden ve dil bilimcilerden oluşmaktadır. Anket sorularının her birini 1 (Uygun olmadığından çıkarılması gerekir), 2 (Madde Değiştirilmelidir) ve 3 (Madde Uygundur) arasında puanlamaları istenmiştir. Bu teknikte uzman sayısının 11 kişi olması durumunda elde edilecek minimum kapsam geçerlilik oranının (KGO) 0,636 olması gerekmektedir (Lawse,1975). (KGO) 0,636 altında olan maddeler çıkarılmış ve 106 ifadeli madde havuzu elde edilmiştir.

KGO hesaplamaları yapıldıktan sonra KGİ hesaplamaları yapılmıştır.

4.3. Verilerin Analizi

Pilot uygulama aşamasında 106 ifadeli madde havuzu E-spora profesyonel veya amatör düzeyde katılım sağlayan 51 kişilik guruba uygulanmıştır. Uygulama Google anketler ile sağlanmış olup, katılımcıların geri dönüşleri alınmış ve anketi

cevaplama ortalamaları hesaplanmıştır. 51 katılımcının maddeleri cevaplama ortalaması 8 dakika 25 saniye 15 salise olarak hesaplanmıştır. Katılımcılardan alınan geri dönüşler değerlendirilmiş ve 2 maddenin cevap şıkları arasında belirsizliğe yol açması sebebiyle çıkarılması uygun görülmüştür.

Araştırma sürecinde elde edilen veriler, araştırmacı tarafından öncelikle kodlanmış ve Excel programına aktarılmıştır. Çarpıklık ve basıklık değerlerinin hesaplanması ile Açıklayıcı Faktör Analizi için SPSS 21.0 programı, doğrulayıcı faktör analizi için ise Amos Graphics programı kullanılmıştır.

4.4. Faktörlerin Adlandırılması

Ölçekte belirlenen her faktör, o faktörü oluşturan maddelerden esinlenilerek uzman görüşleri doğrultusunda uygun bir isimle tanımlanmaya çalışılmıştır.

4.5. Çalışma Gurubu

E-sporla profesyonel veya amatör düzeyde oyun oynayan 702 kişi araştırmanın çalışma gurubunu oluşturmaktadır.

Aşağıda yazılı 5 (beş) maddeden en az birini taşıyan kişiler araştırmaya katılmıştır. Katılımcıların 18 yaşından büyük olma şartı aşağıda yazılı 5(beş) maddeye ek olarak aranmıştır. Katılımcılar araştırmaya gönüllü olarak katılmışlardır.

Çizelge 4.1: Araştırmaya Katılan Kişilerin Özellikleri

MADDELER	KİŞİ SAYISI
Amatör E-Spor Oyuncusu	524
Akademi Ligi E-Spor Oyuncusu	31
Profesyonel E-Spor Oyuncusu	115
E-Spor Takım Koçu	17
1.Kademe TESFED belgeli Antrenör	15
TOPLAM	702

1) En az 3 yıl amatör olarak E-Spor yapıyor olmak, Steam uygulaması hesap oluşturma tarihi, Riot Games hesap oluşturma tarihi ve benzeri e-spor niteliği taşıyan oyun hesabı oluşturma tarihleri baz alınmıştır.

2) En az 1 yıl E-Spor Akademi liglerinde oyuncu veya takım koçu olarak görev yapma şartı aranmıştır.

- 3) En az 1 yıl Profesyonel olarak e-spor yapma şartı aranmıştır.
- 4) En az 1 yıl Profesyonel E-Spor Takımlarında Takım koçu olarak görevlendirilmiş olma şartı aranmıştır.
- 5) Türkiye E-Spor Federasyonu (TESFED) tarafından verilen en az 1. Kademe antrenör olma şartı aranmıştır.

4.7. Veri Toplama Araçları

Verilerin toplanmasında, E-spor ve etik dışı kavramlarla ilişkilendirilmiş literatür taraması ve uzman görüşleri temel alınarak 105 ifadeli bir madde havuzu araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Bu madde havuzu, E-spor müsabakalarına antrenör ve oyuncu olarak katılan bireylere çevrimiçi görüşmeler aracılığıyla elektronik anket formu olarak uygulanmıştır.

E-spor alanında etik dışı davranışları incelemeye yönelik ölçek geliştirme çalışmaları, geçerliliklerini sınamak amacıyla açımlayıcı faktör analizi (AFA) ve doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yöntemleriyle gerçekleştirilmiştir. Faktör analizi, davranış bilimlerinde kullanılan araçların yapı geçerliliğini incelemek için çok değişkenli bir istatistiksel yöntem olup, çok sayıda değişkeni az ve anlamlı faktörlere indirgeyerek açıklanabilir ve anlaşılır faktörler elde etmeyi amaçlar (Büyüköztürk, 2002). DFA ise yapı geçerliliğinin ikinci aşaması olarak kabul edilir. Bu analiz yöntemi, belirlenen faktörler arasında yeterli düzeyde ilişki olup olmadığını, değişkenlerin hangi faktörlerle ilişkili olduğunu, faktörler arasındaki bağımsızlığı ve faktörlerin modeli açıklamakta yeterliliğini test etmek için kullanılır (Özdamar, 2010).

5. BULGULAR

Bu bölümde, E-Sporda Etik Dışı Davranışları İncelemeye Yönelik Ölçek Geliştirme Çalışmasının, KGO, KGI değerleri, Ön analizler, AFA uygulaması ile DFA uygulamasına ilişkin bulgular sunulmuştur.

5.1. Geçerlilik Analizleri

5.1.1. Kapsam geçerliliği

KGO (Kapsam Geçerliliği Oranı), maddelerin ölçekte var olup olmasına ilişkin kapsam geçerliliğine dayanan bir madde istatistiğidir. KGO, aşağıdaki formül kullanılarak hesaplanır (Lawshe, 1975);

$$KGO = (N_u - N/2) / (N/2)$$

Lawshe (1975) tarafından yapılan bir çalışma, maddeye uygun olduğunu belirten uzmanların sayısını N_u olarak adlandırırken, maddeye görüş bildiren toplam uzman sayısını ise N olarak göstermektedir.

Çizelge 5.1: Anlamlılık Düzeyinde KGO'ların Minimum/Kritik Değerleri

Uzman Sayısı	Minimum Değer	Uzman Sayısı	Minimum Değer
5	1.000	23	0.391
6	1.000	24	0.417
7	1.000	25	0.440
8	0.750	26	0.385
9	0.778	27	0.407
10	0.800	28	0.357
11	0.636	29	0.379
12	0.667	30	0.333
13	0.538	31	0.355
14	0.571	32	0.375
15	0.600	33	0.333
16	0.500	34	0.353
17	0.529	35	0.314

Çizelge 5.1: (Devamı) Anlamlılık Düzeyinde KGO'ların Minimum/Kritik Değerleri

Uzman Sayısı	Minimum Değer	Uzman Sayısı	Minimum Değer
18	0.444	36	0.333
19	0.474	37	0.297
20	0.500	38	0.316
21	0.429	39	0.333
22	0.445	40	0.300

$\alpha=0,05$

11 Uzman sayısının bulunduğu çalışmalarda minimum değer 0.636 olmalıdır (Ayre, Scally, 2014).

Çizelge 5.2: Uzman'ın Değerlendirilmesi Sonucunda Ölçekte Kullanılan Maddelerin KGO Değerleri

Madde	Uygundur	Değiştirilmelidir	Çıkarılmalıdır	KGO
S2	10	1	0	0.818
S3	9	2	0	0.636
S4	9	2	0	0.636
S5	11	0	0	1.000
S6	11	0	0	1.000
S7	9	1	1	0.636
S14	9	2	0	0.636
S15	11	0	0	1.000
S16	11	0	0	1.000
S17	10	1	0	0.818
S25	10	0	1	0.818
S26	10	1	0	0.818
S29	9	2	0	0.636
S33	11	0	0	1.000
S34	9	1	1	0.636
S35	10	0	1	0.818
S44	10	0	1	0.818
S48	10	0	1	0.818
S49	9	0	2	0.636
S50	9	1	1	0.636
S51	11	0	0	1.000
S52	9	1	1	0.636
S53	9	1	1	0.636
S54	10	0	1	0.818
S55	10	0	1	0.818

Çizelge 5.2: (Devamı) Uzman'ın Değerlendirilmesi Sonucunda Ölçekte Kullanılan Maddelerin KGO Değerleri

Madde	Uygundur	Değiştirilmelidir	Çıkarılmalıdır	KGO
S56	10	0	1	0.818
S58	9	1	1	0.636
S59	10	1	0	0.818
S79	11	0	0	1.000
S81	11	0	0	1.000
S83	10	0	1	0.818
S85	10	0	1	0.818
S86	10	1	0	0.818
S87	9	0	2	0.636
S88	10	0	1	0.818
S89	11	0	0	1.000
S91	10	0	1	0.818
S93	10	0	1	0.818
S94	10	1	0	0.818
S95	9	1	1	0.636
S96	10	0	1	0.818
S97	10	0	1	0.818
S98	11	0	0	1.000
S99	11	0	0	1.000

KGO hesaplamaları yapılan maddeler 0.636'ya eşit veya büyüktür. Çizelge 5.2'de belirtilen KGO değerleri ölçeğin kapsam geçerliğinin sağlandığını göstermektedir.

Kapsam Geçerlilik İndeksi

Kapsam Geçerlilik İndeksi (KGI), belirli maddelerin bir ölçüğe dahil edilip edilmemesi konusunda kullanılan istatistiksel bir araçtır. Öncelikle, bu indeksin belirlenmesiyle maddeler ölçüğe dahil edilir ve ardından KGI testin tamamı için hesaplanır. Ölçüğe alınacak maddelerin KGI değerleri ortalaması hesaplanarak sonuç elde edilir. Ancak, Kapsam Geçerlilik İndeksi'nin (KGI) korelasyon katsayısıyla karıştırılmaması önemlidir. KGI, belirli bir iş performans alanının işlevselliği ile incelenen test arasındaki uyumun boyutlarını ifade eder. Pratikte, KGI test maddeleri ile iş performansı arasındaki uyumun ortalama yüzdesini temsil eder (Lawshe, 1975).

KGİ; kalan maddelerin KGO değerlerinin ortalaması alınarak bulunur:

$$KGİ = \frac{\sum KGO}{MS}$$

$\sum KGO$ = Kalan maddelerin kapsam geçerlilik oranları toplamı

MS = Kalan madde sayısı (Lawse,1975).

Yukarıda belirtilen kaynaklar doğrultusunda, çalışmanın kapsam geçerlilik indeks değeri:**0.8097272**'dir.

Ön Analizler

E-spor etik dışı davranışlar ölçeğinin AFA uygulamasına uygunluğunu değerlendirmek için öncelikle basıklık ve çarpıklık değerleri incelendi. E-spor etik dışı davranışlar ölçeği ile toplanan 301 verinin çarpıklık değeri -0.874, basıklık değeri ise 0.652 olarak hesaplandı. -1 ile +1 arasındaki basıklık ve çarpıklık değerleri, verilerin normal dağılım gösterdiğini işaret ediyor (Çokluk vd., 2012). Verilerin normal dağıldığı tespit edildikten sonra, veri setinin faktör analizi için yeterli örneklem büyüklüğüne sahip olup olmadığı incelendi.

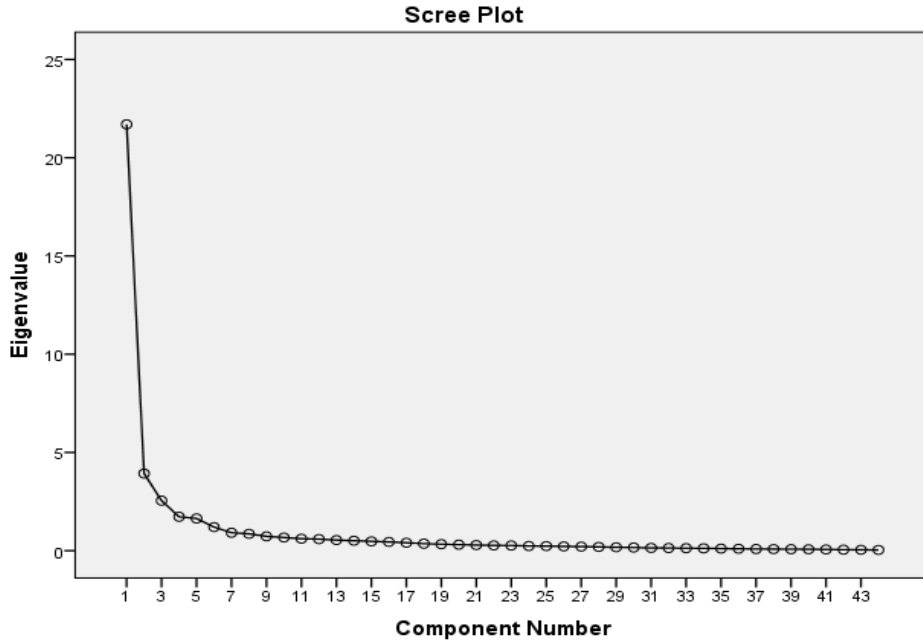
5.1.2. Açımlayıcı faktör analizi

E-Sporda Etik Dışı Davranışlar Ölçeğine Yönelik Açımlayıcı Faktör Analizi

Ölçeğin yapı geçerliğini belirlemek amacıyla Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA) gerçekleştirilmiştir. AFA öncesinde, veri setinin faktör analizi için uygunluğunu değerlendirmek için Kaiser Meyer Olkin (KMO) örneklem yeterliliği katsayısı ve Barlett Küresellik testi anlamlılık değeri hesaplanmıştır. KMO değeri, .50'nin altındaysa örneklem yeterliliği zayıf, .50 ile .70 arasında ise yeterli, .70'in üzerinde ise iyi olarak kabul edilir (Can, 2020; Field, 2009). Bu analizde, KMO örneklem yeterliliği katsayısı (.936) olarak hesaplanmıştır ve ayrıca Barlett Küresellik testi sonucu da elde edilmiştir ($\chi^2 = 14832,091$ sd= 946; $p < .01$). Bu bulgulara göre, veri setinin AFA için uygun olduğu söylenebilir.

AFA uygulanırken temel bileşenler analizi tercih edilmiştir. Öz değeri bir (1) ve üzeri olan faktörler seçeneği işaretlenmiş ve rotasyonda varimax işaretlenmiştir.

Analiz sonrasında bulunan faktörler Şekil 5.1’de gösterilmiştir.

Şekil 5.1: E-sporda Etik Dışı Davranışlar Ölçeğinin Faktör Sayısına İlişkin Yamaç Birikinti Grafiği

Şekil 2 incelendiğinde öz-değeri 1’den yüksek olan çok fazla alt boyut görülmüştür. AFA uygulamasında ulaşılan alt boyutların varyansları ve özdeğerleri Çizelge 5.3’de gösterilmiştir.

Çizelge 5.3: Döndürme Sonrasında E-sporda Etik Dışı Davranışlar Ölçeğinin Faktör Yapısı

Faktör Sırası	Faktörler	Faktör Özdeğeri	Varyans Yüzdesi (%)	Kümülatif Varyans Yüzdesi (%)
1	Yozlaşma	11,381	25,865	25,865
2	Haksızlık	10,905	24,783	50,649
3	Mobbing	3,528	8,017	58,666
4	Şike	3,003	6,825	65,491
5	Güven	2,723	6,189	71,681

Çizelge 5.3’de 5 faktörden meydana gelen E-sporda etik dışı davranışlar ölçeğinin toplam varyansın %71,68’ini açıkladığı gösterilmektedir. Kline’e (2011) göre birden fazla boyutu olan ölçeklerde açıklanan toplam varyansın %41’in üzerinde olması yeterlidir. Toplam açıklanan varyansın %25,86’sını birinci faktör, %24,78’ini ikinci faktör, %8,01’ini üçüncü faktörü %6,82’sini dördüncü faktör ve

%6,19'unu dördüncü boyut oluşturmaktadır. Bu bulgular sonucunda ölçek maddelerinin faktör yükleri ve faktörlere göre dağılımı Çizelge 5.4'te gösterilmiştir.

Çizelge 5.4: Boyutlara Göre Ölçek Maddeleri ve Maddelerin Faktör Yüklerinin Gösterilmesi

Boyut	Madde	Boyut1	Boyut 2	Boyut 3	Boyut 4	Boyut 5
Yozlaşma	s91	,791	-,323	,167	,123	,127
	s89	,790	-,303	,174	,110	,152
	s92	,785	-,329	,165	,085	,134
	s87	,784	-,321	,098	,231	,141
	s88	,781	-,366	,095	,186	,121
	s49	,770	-,384	,120	,118	,133
	s48	,742	-,295	,036	,039	,195
	s86	,741	-,414	,083	,219	,205
	s50	,710	-,437	,049	,119	,175
	s51	,707	-,453	,128	,116	,204
	s99	,697	-,446	,129	,200	,021
	s96	,664	-,480	,067	,111	,025
	s97	,657	-,402	,089	,179	,011
	s94	,653	-,388	-,093	,054	,079
	s52	,635	-,271	-,096	,058	,085
	s95	,632	-,431	-,054	,189	-,063
	s98	,627	-,501	,167	,232	,003
s44	,616	-,449	,055	,159	,214	
Haksızlık	s26	-,363	,824	-,105	-,090	-,138
	s16	-,333	,817	-,067	,001	-,115
	s25	-,305	,817	-,092	-,022	-,127
	s14	-,301	,813	-,071	-,040	-,090
	s17	-,283	,813	-,125	,000	-,157
	s55	-,362	,809	-,093	-,112	-,121
	s58	-,385	,795	-,080	-,104	-,014
	s53	-,395	,790	-,080	-,181	,006
	s15	-,399	,775	-,056	-,016	-,132
	s54	-,365	,763	-,082	-,136	-,105
	s56	-,416	,736	-,041	-,124	-,029
s59	-,401	,700	-,058	-,159	,023	
s29	-,341	,685	,053	-,007	-,035	
Mobbing	s2	,027	-,083	,767	-,058	,003
	s3	,096	-,079	,817	,128	,127
	s4	,096	-,103	,859	,148	,020
	s5	,214	-,180	,667	,080	,173
	s6	,241	-,075	,526	,105	,261
	s7	-,330	,145	,572	,164	,068
Şike	s79	,065	-,149	,222	,778	,206
	s81	,167	-,050	,130	,780	,174
	s83	,225	-,080	,120	,792	-,006
	s85	,354	-,106	-,001	,661	,165
Güven	s33	,214	-,171	,183	,195	,773
	s34	,177	-,103	,149	,221	,859
	s35	,183	-,121	,189	,090	,845

Çizelge 5.4'de ölçeklere kuramsal bakımdan uygun olan isimler verilmiştir. Yozlaşma boyutunda var olan maddelerin faktör yükleri .79 ile .61 arasında değişmektedir. Haksızlık boyutunu oluşturan maddeler .82 ile .65 arasında; Mobbing

boyutunu oluşturan maddeler ise .86 ile .52 arasında değişkenlik göstermektedir. Şike boyutunu meydana getirmiş maddeler .79 ile .66 arasında değişkenlik göstermektedir. Güven boyutunu meydana getirmiş maddeler .86 ile .77 arasında değişkenlik göstermektedir. Alt boyutların Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları sırasıyla şu şekildedir: .97, .97, .82, .83 ve .89. Bu bulgular ölçeğin alt boyutlarının mükemmel düzeyde güvenilir olduğunu göstermiştir.

Açımlayıcı Faktör Analizine göre anket 5 alt boyuttan oluşmaktadır. 1.Faktör;44,48,49,50,51,52,86,87,88,89,91,93,94,95,96,97,98,99 (18 madde) numaralı soruları, 2.Faktör; 14,15,16,17,25,26,29,53,54,55,56,58,59 (13 madde) numaralı soruları, 3.Faktör; 2,3,4,5,6,7 (6 madde) numaralı soruları, 4.Faktör; 79,81,83,85 (4 madde) numaralı soruları, 5.Faktör; 33,34,35 (3 madde) numaralı soruları içermektedir.

Faktör 1’ de bulunan Yozlaşma başlığı; Yolsuzluk, Kayırma ve bağnazlık alt başlıklarını kapsamaktadır. Faktör 2’de bulunan Haksızlık başlığı; Ayrımcılık Engelleme ve Yalan alt başlıklarını kapsamaktadır.

5.1.3. Doğrulayıcı faktör analizi

E-sporda etik dışı davranışlar ölçeğine DFA uygulanarak AFA ile elde edilen yapı sınanmıştır. Ulaşılan DFA sonuçları, elde edilen sonuçlarla tutarlı sonuçlar vermiş ve uyum indeksleri istenilen düzeylerde çıkmıştır ($\chi^2/sd=3,387$, RMSEA=0,089, SRMR= .06, GFI=.90, IFI=.90, CFI=.90). DFA analizi ile kuramsal modelin elde edilen veriler doğrultusunda yeterliliğini tespit etmek için başvuru uyum indekslerine ait değerler ve DFA modeline ait uyum değerleri Çizelge 5.5’te verilmiştir.

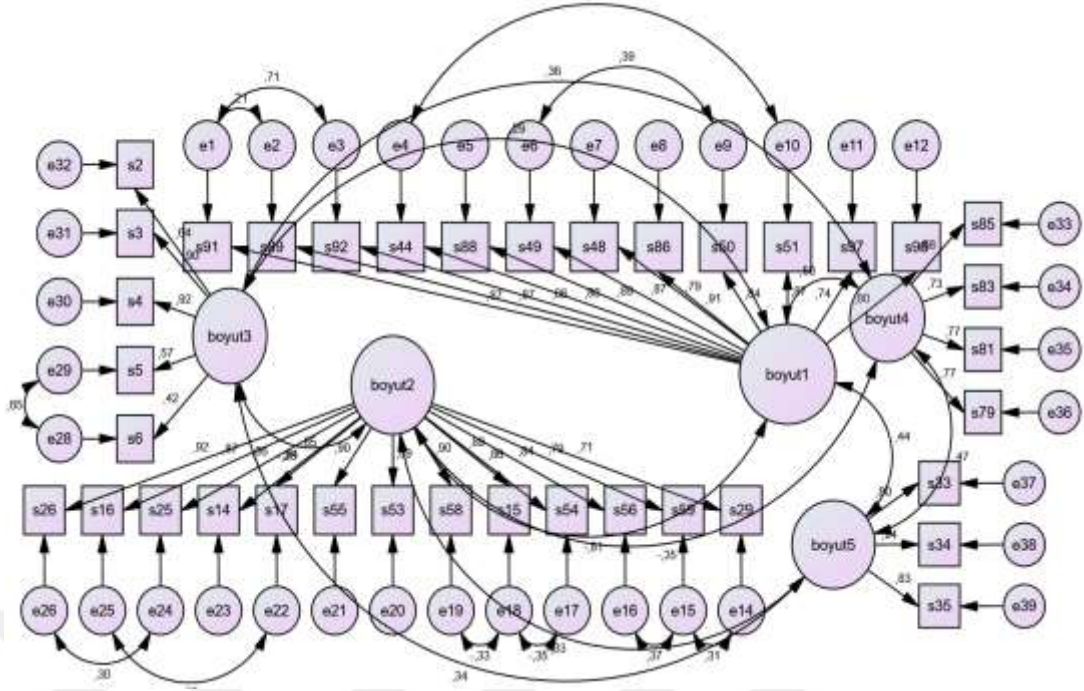
Çizelge 5.5: Başvurulan Uyum İndekslerine Ait Uyum Değerleri* ve Modele Ait Uyum Değerleri

Uyum İndeksleri	Mükemmel Uyum Ölçütleri	Kabul Edilebilir Uyum Ölçütleri	Modelin Uyum İndeksleri	Karar
χ^2/sd	$0 \leq \chi^2/sd \leq 2$	$2 \leq \chi^2/sd \leq 5$	3,387	Kabul Edilebilir Uyum
RMSEA	$.00 \leq RMSEA \leq .05$	$.05 \leq RMSEA \leq 1$	.089	Kabul Edilebilir Uyum
CFI	$.95 \leq CFI \leq 1.00$	$.90 \leq CFI \leq .95$	.901	Kabul Edilebilir Uyum
GFI	$.95 \leq GFI \leq 1.00$	$.90 \leq GFI \leq .95$	.896	Kabul Edilebilir Uyum
SRMR	$.00 \leq SRMR \leq .05$	$.05 \leq SRMR \leq 1$	.067	Kabul Edilebilir Uyum
IFI	$.95 \leq IFI \leq 1.00$	$.90 \leq IFI \leq .95$	.901	Kabul Edilebilir Uyum

Çizelge 5.5'te gösterildiği üzere, test edilen kuramsal modelin veri setiyle uyumlu bir yapıya sahip olduğu ve model uyum indekslerinin kabul edilebilir seviyelerde olduğu gözlemlenmiştir. Modelin verilerle uyumunu değerlendirmede ilk parametre olarak χ^2 değerinin 2 ile 5 arasında olması gerektiği belirtilmektedir (Kline, 2011). Diğer bir uyum ölçütü olan RMSEA değerinin 1'in altında olması ise modelin veri setiyle kabul edilebilir bir uyum içinde olduğunu göstermektedir (Schermelleh vd., 2003). CFI değerinin .90 ve .95 arasında olması modelin veri setiyle kabul edilebilir düzeyde uyumunu göstermektedir. (Baumgartner,Homburg, 1996). SRMR değerinin .05 ile 1 arasında olması modelin veri setiyle kabul edilebilir düzeyde uyumunu göstermektedir (Browne, Cudeck, 1993). GFI değerinin .90 ile .95 arasında olması modelin veri setiyle kabul edilebilir düzeyde uyumunu göstermektedir (Baumgartner,Homburg, 1996). IFI değerinin .90 ile .95 arasında olması modelin veri setiyle kabul edilebilir düzeyde uyumunu göstermektedir (Baumgartner,Homburg, 1996). Tüm Uyum ölçütlerinin kabul edilebilir düzeyde olması genel olarak sınanan modelin verilerle iyi uyum sağladığını göstermiştir.

Iacobucci (2010), uyum indekslerinin CFI ve SRMR olarak rapor edilmesini tavsiye ediyor. Gerbing ve Anderson (1992) ise, araştırmacının hedeflerine bağlı olarak farklı uyum indekslerinin bildirilebileceğini belirtiyor. Gerbing ve Anderson'a göre, "Hangi uyum indeksleri araştırmalarda bildirilmelidir?" sorusu, "Bir araba galerisindeki en iyi araba hangisidir?" sorusuna benzer bir karmaşıklık taşıyor. En iyi araba kavramı, kişinin amaçlarına göre değişebilir ve benzer şekilde, araştırmalarda bildirilmesi gereken uyum indeksleri de araştırmacının hedeflerine göre değişebilir. Sanki bir kişi için en iyi araba en hızlı olanıysa, başka bir kişi için en iyi araba en güvenli olandır. Benzer şekilde, farklı amaçlara sahip araştırmacılar farklı uyum indekslerini bildirebilirler.

Çizelge 5.2'de E-sporda etik dışı davranışlar ölçeğine uygulanan DFA görselleştirilmiştir.

Şekil 5.2: E-Sporda Etik Dışı Davranışlar Ölçeği DFA Sonuçları

İstatistiksel testler sonucunda 5 alt boyut tespit edilmiştir. Bu 5 alt boyut, soruların değerlendirilmesi ve uzman görüşleri doğrultusunda belirlenmiştir;

Yozlaşma 1.Faktör;44,48,49,50,51,52,86,87,88,89,91,93,94,95,96,97,98,99 (18 madde) numaralı soruları, Haksızlık 2.Faktör; 14,15,16,17,25,26,29,53,54,55,56,58,59 (13 madde) numaralı soruları, Mobbing 3.Faktör; 2,3,4,5,6,7 (6 madde) numaralı soruları, Şike 4.Faktör; 79,81,83,85 (4 madde) numaralı soruları, Güven 5.Faktör; 33,34,35 (3 madde) numaralı soruları içermektedir.

6. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

E-spor, dijital platformlarda gerçekleştirilen rekabetçi oyun etkinliklerini kapsayan bir alandır. Bu alandaki etik tartışmalar genellikle oyun etiği, oyuncu davranışları ve oyun içi adil rekabet gibi konuları içermektedir. Özellikle hile kullanımı, oyuncu sağlığı ve refahı, adaletli rekabet, doping gibi konular, e-spor etiği tartışmalarının odak noktalarından bazılarıdır. E-sporun büyümesiyle birlikte, profesyonel oyuncuların hakları, sponsorluk ilişkileri ve organizasyonların sorumlulukları gibi konularda da etik tartışmalar yoğunlaşmaktadır. E-sporun daha sağlıklı, etik değerlere uygun ve adil bir ortamda gelişmesini sağlamak ve bu alandaki sorunlara çözüm getirmek önemlidir. Bu çalışma, E-spor sektöründe etik dışı davranışların tanımlanması, anlaşılması ve bu davranışlarla nasıl mücadele edileceğine dair bilgiler sunma amacını taşımaktadır. Elde edilen bulgular ve öneriler, E-spor topluluğunun etik dışı davranışları anlama ve bu sorunlarla daha etkili bir şekilde başa çıkma sürecine katkıda bulunmaktadır.

Literatürde e-spor ve etik dışı davranışlar ile ilgili geliştirilen bir ölçek çalışması olmadığı, aynı zamanda bu anahtar kelimelerle yeterli sayıda çalışmanın yer almadığı görülmüştür (Öz, Üstün,2019). Spor ve etik dışı davranışlar ile ilgili ortaya konan Ölçek geliştirme çalışmalarından ilki Öz ve Üstün'ün (2019) geliştirdiği, E-Spor Katılım Motivasyonu Ölçeğinin amacı e-spor aktivitelerine katılan bireylerdeki motivasyon faktörlerini belirlemektir. Yaptığımız E-Spor'da Etik Dışı Davranışları İncelemeye yönelik ölçek geliştirme çalışması ise e-spor'da etik dışı davranışları ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. E-spor ve etik kapsamında benzer bir çalışma bulunmamasından dolayı literatüre katkıda bulunacağı düşünülmektedir. İkincisi Güven ve Öncü'nün (2012) geliştirdiği, antrenörlerin etik dışı davranışları ile ilgili sporcu algısı ölçeğinin amacı, antrenörlerin etik dışı davranışları ile ilgili sporcu algılarını ölçebilecek bir ölçme aracı geliştirmektir. E-Spor'da Etik Dışı Davranışları İncelemeye yönelik ölçek geliştirme çalışması ise e-spor'da etik dışı davranışları ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Her iki çalışma da temelde etik dışı davranışları anlamaya ve ölçmeye yönelik ölçek geliştirmeyi amaçlamıştır. Ancak antrenörlerin

etik dışı davranışları ile ilgili sporcu algısı ölçeği, geleneksel spor alanında sporcu algısına odaklanırken, E-sporunda etik dışı davranışları incelemeye yönelik ölçek geliştirme çalışması e-spor alanında yeni bir odak noktası sunmuştur. Her iki ölçekte ölçme bakımından güvenilirdir. Her iki ölçeğin belirli alana odaklanması, bu alanlarda etik dışı davranışların farklı şekillerde ortaya çıkabileceğini gösterme potansiyeline sahiptir. Etik dışı davranışların farklı şekillerde ortaya çıkartılması, etik dışı davranışların önüne geçmeyi kolaylaştırabilir. Üçüncü olarak Özbek ve Aydın'ın (2023) araştırması, beden eğitimi öğretmenlerinin mesleki etik ilkelerine ne ölçüde uyduklarını belirlemeyi hedeflemektedir. Özbek ve Aydın'ın yaptığı çalışma, beden eğitimi öğretmenlerinin etik dışı davranışlarını ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Beden eğitimi öğretmenleri, spor alanında gençlere örnek teşkil eden önemli figürlerdir. E-sporun, 13 ila 23 yaş aralığındaki gençler üzerinde yaygın olduğu düşünüldüğünde, beden eğitimi öğretmenlerinin rehberlik rolü kaçınılmazdır. Beden eğitimi öğretmenleri, etik değerlerin farkında olarak, öğrencilerini e-spor konusunda etik dışı davranışlardan uzak tutmaya ve korumaya yönelik bir tutum sergileyeceklerdir. Dolayısıyla, her iki çalışma da ortak bir amaç doğrultusunda hareket etmektedir. Dördüncü olarak Duğan ve Özbey Alkurt (2006) tarafından geliştirilen ölçek, spor yöneticilerinin etik davranışlarını analiz etmeyi amaçlamaktadır. Bu analiz, spor yöneticilerinin karşılaştığı etik sorunları belirlemeyi hedeflemektedir. E-sporun hızla evrilen yapısı, gelecekte spor yöneticilerinin e-spor kulüplerinde önemli bir rol üstleneceği öngörüsünü beraberinde getirmektedir. Spor yöneticileri, sportif organizasyonlara yön veren ve çağdaş spor yönetimi için gereklilikleri sağlayan önemli aktörlerdir. Bu kişiler, toplumun dinamiklerini iyi anlayan, spor potansiyelini anlık olarak değerlendirebilen, uzun vadeli sorunlara çözüm arayabilen, sporda gelişimi teşvik edecek stratejiler belirleyebilen, ileriye yönelik uygulamalara temel oluşturabilen kişilerdir. Bunun yanı sıra, zamanı etkin kullanabilme, motivasyon sağlayabilme, takım oluşturabilme, hedef belirleyebilme, uzman görüşlerini alma, kriz durumlarında karar verebilme, objektif bir bakış açısıyla olayları değerlendirebilme ve yönetimi yapıcı bir şekilde yürütme gibi becerilere de sahip olmaları gerekmektedir. Spor yöneticilerinin, bu becerileri etik ilkeler çerçevesinde kullanmaları gerekmektedir. Tüm spor yöneticileri, etik değerleri bilmeli, etik sınırları belirlemeli ve etik kodları oluşturmalıdır. Özellikle e-sporun gelişimi için yol gösterecek spor yöneticilerinin, bu faktörlere sahip olmaları büyük önem arz etmektedir.

Literatürde yer alan ölçek geliştirme çalışmalarının dışında, E-spor anahtar kelimesi ile benzer çalışmalar taranmış ve listelenmiştir. Bunlardan ilki Demir ve Sertbaş'ın (2020) yazarlığını yaptığı, E-Spor: Spor Endüstrisinde Yeni Bir Ekonomi adlı çalışma E-sporu ekonomi bakımından incelemiştir. Yapılan incelemeler sonucunda e-sporun popülaritesinin artmasıyla birlikte yatırımcı sayısının arttığı ortaya koyulmuştur. Artan yatırımcısı sayısı ile birlikte e-spor için yeni ve büyük bir ekonomi oluşmuştur. Ancak, bu ekonomik büyümeyle birlikte, e-sporun ekonomik ve rekabetçi doğası bazı etik sorunlara neden olmuştur. Bu sorunlar arasında izleyiciler arasında en çok tartışılan haksız yollarla başarı ve başarıya bağlı olarak maddi kazanç sağlamak gösterilebilir. Oluşabilecek etik dışı davranışları ortaya çıkartmak amacı ile yaptığımız E-Spor'da Etik Dışı Davranışları İncelemeye yönelik ölçek geliştirme çalışması e-spor'da etik dışı davranışları ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda ekonomik büyümenin, takımlara ve sporculara adaletli bir şekilde dağılması beklenmektedir. İkinci olarak Alp ve arkadaşlarının (2020) yazarlığını yaptığı, "Ne Bilir Kadın Oyun Oynamayı?" Kadın Oyuncuların E-Spor Deneyimleri başlıklı çalışma cinsiyet temelli bir perspektiften E-Spor deneyimlerini incelemeyi amaçlamaktadır. Bu tür bir araştırma, kadın oyuncuların E-Spor dünyasında karşılaştığı özel zorlukları ve avantajları anlamak için önemlidir. E-Spor'da Etik Dışı Davranışları İncelemeye Yönelik Ölçek Geliştirme Çalışması, E-Spor topluluğundaki etik dışı davranışları tanımlamak, ölçmek ve anlamak için bir ölçek geliştirmeyi amaçlamaktadır. Bu iki çalışma, kadın oyuncuların deneyimlerini anlamak ve E-Spor topluluğundaki etik dışı davranışları ölçmek gibi iki önemli konuyu ele alır. Kadın oyuncuların deneyimlerini inceleyen çalışma, E-Spor dünyasında cinsiyet eşitsizliği ve ayrımcılıkla mücadele etme çabalarına odaklanırken, etik dışı davranışları inceleyen çalışma, topluluğun genel etik standartlarını belirleme ve sürdürme konusundaki zorlukları ele alır. Her iki çalışma da E-Sporun geleceğini şekillendirmek ve topluluğun daha adil, çeşitli ve etik bir atmosfere evrilmesine yardımcı olmak adına önemli katkılarda bulunabilir. Bu çalışmaların sonuçları, hem kadın oyuncuların E-Spor deneyimlerini geliştirmeye yönelik stratejileri hem de topluluktaki etik normların güçlendirilmesini destekleyebilir.

Ölçeğin geçerliliğiyle ilgili başlangıç aşamalarından biri, yapının belirlenmesidir ve bu amaçla Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) kullanılmıştır

(MacKenzie vd., 2011). Veri setinin faktör yapısını ortaya çıkarmaya uygunluğunu değerlendirmek için analizlerin ilk adımında KMO ve Bartlett Küresellik Testi uygulanmıştır. Elde edilen bulgular, örneklem yeterlilik değerinin 0.936 olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlar, verilerin faktör analizi için uygun olduğunu işaret etmektedir.

AFA sonucunda öz değeri 1'in üzerinde beş faktörlü bir yapı elde edilmiş ve açıklanan varyansın % 71.68 olduğu tespit edilmiştir. Sosyal bilimlerde toplam açıklanan varyans oranı genellikle %50-60'a kadar düşebilmektedir (Hair vd., 1995). Bu da toplam açıklanan varyansın yeterli olduğunu göstermiştir.

Bütün madde grubu arasında en düşük faktör yük değeri 0,526 ve en yüksek faktör yük değeri ise 0,859 düzeyindedir. Elde edilen bulgulara bakıldığında maddelerin yük değerleri faktörün içerisinde olmaya uygun olduğunu göstermiştir. 1.000 değeri üzerinden hesaplanan faktör yüklerinin en düşük oran olan 0.526'nın matematiksel olarak o faktörde olduğunu kanıtlamıştır.

Güvenirlikle ilgili bir başka analiz ise iç tutarlılık analizidir ve bu analizde en sık kullanılan yöntemlerden biri Cronbach alfa katsayısının hesaplanmasıdır. Alfa katsayısı ne kadar yüksekse, ölçeğin iç tutarlılığının o kadar yüksek olduğu düşünülebilir (Tezbaşaran, 1996; Büyüköztürk, 2016). İç tutarlılık analizi sonucunda alt boyutların Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları sırasıyla şu şekildedir: .97, .97, .82, .83 ve .89. Bu değerler ölçeğin alt boyutlarının mükemmel düzeyde güvenilir olduğunu göstermiştir.

Çalışma, E-sporun çeşitli disiplinlerinde karşılaşılan etik dışı davranışları saptamak üzere detaylı bir ölçüm aracı geliştirilmiştir. Belirlenen bu davranışlar; Yolsuzluk, Haksızlık, Mobbing, Şike ve Güven eksikliği olmak üzere beş ana kategori altında incelenmiştir. Bu alt boyutların her biri, E-sporun farklı kesimlerinde karşılaşılan etik dışı davranışların farklı boyutlarını temsil eder. Bu ayrıntılı analiz, E-spor topluluğunun sorunları daha iyi tanımlamasına ve özgün çözümler üretmesine yardımcı olacaktır. Araştırma sonuçları, kullanılan ölçüm aracının hem geçerli hem de güvenilir olduğuna işaret etmektedir. Yüksek uyum indeksleri, bu anketin veri toplama amacına hizmet ettiğini ve elde edilen sonuçların güvenilirliğini teyit etmektedir. Bu, gelecekteki çalışmalara ve müdahalelere daha sağlam bir temel

sağlayacaktır. Ayrıca, bu ölçüm aracının diğer araştırmalarda da kullanılmasının faydalı olabileceğini göstermektedir.

E-spor federasyonları ve ilgili organizasyonlar, etik dışı davranışların engellenmesi ve potansiyel zararların azaltılması amacıyla çeşitli öneriler geliştirmiştir. Bu öneriler arasında, oyuncuların ve teknik ekiplerin etik bilincini artırmak için düzenli eğitimler yapılmalıdır. Bu eğitimler, oyuncuların etik sorunları daha derinlemesine anlamalarına ve bu sorunlara karşı duyarlı olmalarına yardımcı olabilir. Ayrıca, etik dışı davranışları önlemek adına sıkı kurallar ve politikaların oluşturulması gerekmektedir. Özellikle esnekliğe uğramayan kurallar, etik dışı davranışları caydırıcı bir etkiye sahip olabilir. Bu kuralların ve politikaların uygulanması, etkin cezalandırma mekanizmalarının kullanımını gerektirir. E-spor antrenörleri ve yöneticileri, takımlarını etik değerlere uygun hareket etmeleri yönünde teşvik etmeli ve rehberlik yapmalıdır. Liderlik pozisyonundaki kişiler, oyunculara etik dışı davranışların uzun vadeli zararları konusunda farkındalık oluşturmalarıdır. Ayrıca, e-sporcuların ve taraftarların etik dışı davranışları bildirebilecekleri, güvenli hissedebilecekleri resmi mekanizmalar oluşturulmalıdır. Bu mekanizmalar, şikayetleri almak, sorunları ele almak ve gerektiğinde disiplin önlemleri almak için etkin bir şekilde kullanılmalıdır. E-spor topluluğunu bilinçlendirmek amacıyla sosyal medya kampanyaları, web seminerleri ve çevrimiçi eğitimler düzenlenmelidir. Bu tür kampanyalar, etik değerlere saygıyı teşvik etmek ve topluluk üyelerini etik sorunlar konusunda bilinçlendirmek için etkili araçlar olarak kullanılabilir. Hakemlerin eğitimi ve değerlendirmesi, kararlarının tarafsızlığı ve adil olması açısından kritik önem taşır. Bu sebeple, merkezi hakem kurullarının kurulması ve hakemlerin sürekli olarak eğitilmesi önerilmektedir. Bu adımlar, hakemlerin etik dışı davranışları daha etkili bir şekilde denetlemelerine ve önlem almalarına yardımcı olabilir.

Bu araştırma ilerleyen dönemlerde yapılacak olan çalışmalara da ışık tutma potansiyeline sahiptir. Ancak araştırmanın verileri Google anketler ile toplanmıştır. Bu sebeple verilerin genel geçerliliğinin katılımcı sayısı daha fazla olan örneklem grupları ile sınanmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

Etik dışı davranışların tespiti, anlaşılması ve bu davranışlarla başa çıkma yöntemlerinin geliştirilmesi E-spor sektörünün geleceği için hayati öneme sahiptir. Bu çalışma, E-spor topluluğunu bu konuda bilinçlendirme ve rehberlik etme amacını

gütmektedir. E-sporun büyüyen ve dinamik doğasını ele alarak, topluluğun geleceğini şekillendiren önemli bir sorunu ele almıştır. Bu alandaki etik sorunların daha fazla vurgulanması ve çözüme kavuşturulması, E-sporun sürdürülebilirliği ve uzun vadeli başarısı için kritik öneme sahiptir. Bu çalışma, bu önemli meselelerle başa çıkmak için bir temel oluşturmakta ve E-spor topluluğuna rehberlik etmektedir. E-sporun etik dışı davranışlarına karşı mücadelede birlikte çalışarak, bu sorunları azaltabilir ve sporun gelecekteki başarısını güvence altına alabilir. E-spor, birçok insanın tutkuyla bağlı olduğu bir alan haline gelmiştir, bu nedenle etik dışı davranışların önüne geçmek, sporun sürdürülebilirliği ve başarısı için kritik öneme sahiptir. Bu çalışma, E-sporun bu önemli meseleleriyle başa çıkmak için bir temel oluşturmayı amaçlamaktadır ve ilgili taraflara bu konuda yardımcı olabilecek önemli bilgiler sunmaktadır.

Belirtilen referanslara dayanarak, E-spor alanında etik dışı davranışları incelemek için geliştirilen ölçek, geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olarak kabul edilebilir.

KAYNAKÇA

- Aktuna, H. C., Ve Ünlüönen, K.** (2017). Yeni bir turizm çeşidi olarak elektronik spor turizmi. Gazi Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi, 2(2017), 1-15.
- Altuntaş, C.** (2010). Mobbing Kavramı Ve Örnekleri Üzerine Uygulamalı Bir Çalışma. Yaşar Üniversitesi E-Dergisi , 5 (18) , 2995-3015.
- Aslan, Metin** (2014), Yönetim ve Organizasyon Ders Notları, Birecik Meslek Yüksekokulu, Harran Üniversitesi, s.116.
- Ateş, T.**, (1994), Laiklik: Dünyada ve Türkiyede, 7.Baskı, Ümit Yayıncılık, Ankara, 33.
- Aydın, İ. S., Pehlivan, A.** (2010). Türkçe öğretmeni adaylarının “öğretmen” ve “öğrenci” kavramlarına ilişkin kullandıkları metaforlar. Turkish Studies, 5(3), 818-842.
- Aykaç, B.** (1990, Aralık). Personel Yönetiminde Yeterlik İlkesi. Amme İdaresi Dergisi, 23 (4), 91 - 109. 7.
- Ayre, C., & Scally A. J.** (2014). Critical values for Lawshe’s content validity ratio: revisiting the original methods of calculation. Measurement and Evaluation in Counseling and Development, 47 (1), 79–86. doi: 10.1177/0748175613513808.
- Aytaç, Ö.** (2010). Bürokratik Kayırmacılık: Enformel Bağlayıcılıkların Yönetim İlişkilerine Etkisi. R. Erdem içinde, Yönetim ve Örgüt Açısından Kayırmacılık (s. 86 - 109). İstanbul: Beta Basım. 8.
- Aytaç, Ö.** (2010). Kayırmacı Uygulamaları Sosyolojik Temeli. R. Erdem içinde, Yönetim ve Örgüt Açısından Kayırmacılık (s. 3 - 26). İstanbul: Beta Basım.
- Baker S.** (2016). Stewart brand recalls first ‘SpaceWar’ video game tournament. Retrieved from;<http://www.rollingstone.com/culture/news/stewart-brand-recalls-first-spacewarvideogame-tournament-20160525>.
- Baumgartner, H., & Homburg, C.** (1996). Applications of structural equation modeling in marketing and consumer research: A review. International Journal of Research in Marketing, 13(2), 139-161.
- Berkman, Ü.**, (1997), Az Gelişmiş Ülkelerde Kamu Yönetiminde Yolsuzluk ve Rüşvet, Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları, Yayın No:203, Ankara, 105.
- Brass, D. J., Butterfield, K. D., & Skaggs, B. C.** (1998). Relationships and unethical behavior: A social network perspective. Academy of Management Review, 23 (1), 14-31.
- Brown, T.A.** (2006). Confirmatory factor analysis for applied research. New York: The Guilford Press.

- Bucher, A. C.; Wuest A. D.** (1999). Foundations of Physical Education Exercise and Sport. Newyork. McGraw-Hill Companies.
- Bucher, C. A. ; Wuest, D. A.** (1987). Foundation of Physical Education and Sport. Santa Clara. Times Mirrow Mosby College Publishing.
- Burns, T.** (2014). E-Sports' can now drop the "e". *Al Jazeera*.
- Büyüköztürk, Ş.** (2002). Faktör analizi: Temel kavramlar ve ölçek geliştirmede kullanımı. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 32(32), 470-483.
- Can, A.** (2020). *Modern Multivariate Statistical Techniques: Regression, Classification, and Manifold Learning*. Boca Raton, FL: CRC Press.
- Ceran, E. B. & Pınar, İ.** (2022). İşyerinde Mobbing Davranışına İlişkin Meta Analiz Temelli Bir Araştırma . *Hitit Sosyal Bilimler Dergisi* , 15 (1) , 237-281 . DOI: 10.17218/hititsbd.1115949
- Cevizci, A.,** (2002), *Etiğe Giriş, Paradigma Yayınları, İstanbul.*
- Comrey, A. L., & Lee, H. B.** (1992). *A First Course in Factor Analysis* (2nd ed.). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Çalışırlar, A.,** (1993), *Ansiklopedik Kültür Sözlüğü, Altın Kitaplar Yayınları, İstanbul, 135.*
- Çelik, V., & Yılmaz, B.** (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (1. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G., & Büyüköztürk, Ş.** (2014). *Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik: SPSS ve LISREL Uygulamaları* (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Çotuksöken, B.** (2010). *İnsan Hakları ve Felsefe*. İstanbul: Papatya Yayıncılık.
- Davenport, Noa, Schwartz, Ruth, D., Elliott, Gail, P.** (2003). *Mobbing: İşyerlerinde Duygusal Taciz, (Çev: Osman Cem Önortay), Sistem Yayıncılık: İstanbul.*
- Dean, P. (2005). US National Video Game Team. (1985). Coin-Op World Records.**
- Demircan, N. & Ceylan, A.** (2003). "Örgütsel Güven Kavramı: Nedenleri ve Sonuçları" . *Yönetim ve Ekonomi Dergisi* , 10 (2) , 139-150 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/yonveek/issue/13679/165524>
- Doğan, N.** (2008), *İş Etiği ve İşletmelerde Çöküş*. Selçuk Üniversitesi. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi. *Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*. Cilt: 10, Sayı:16.
- Dolaşır, Semiyha.** (2005). *Antrenörlerin Mesleki Etik İlkelerine Uyuma Düzeylerine İlişkin Antrenör ve Sporcu Görüşleri*. Yayımlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara. 22
- Druzin, B. H. , Lill,b, J. & Kırkbeşoğlu, N.** (2017). Yalan Söyleme Eyleminin Suç Olarak Öngörülmesi: Eğer Mümkün İse Hangi Şartlar Altında Yalan Söylemek Suç Olarak Öngörülebilir? . *Küresel Bakış Çeviri Hukuk Dergisi* , 7 (23) , 1-50 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kbchd/issue/60991/905939>

- Druzin, B. H., Lill, J. & Kirkbeşoğlu, N.** (2017). Yalan Söyleme Eyleminin Suç Olarak Öngörülmesi: Eğer Mümkün İse Hangi Şartlar Altında Yalan Söylemek Suç Olarak Öngörülebilir? Küresel Bakış Çeviri Hukuk Dergisi, 7 (23), 1-50. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/pub/kbchd/issue/60991/905939>.
- Edgar, A.** (1998). "Sports ethics of". Encyclopedia of Applied Ethics, 4. P. 207-223.
- Erikli, S.** (2020). Çalışma Yaşamında Toplumsal Cinsiyet Ayrımcılığının Görünümü. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 2(1). 39-60.
- Erkal, M., Güven, Ö., Ayan, D.** (1998). Sosyolojik Açıdan Spor. İstanbul, Der Yayınları.
- Esporgazetesi** (24 Eylül 2020). Türkiye E-Spor Federasyonu (TESFED) ile Ülkemiz E-Sporu Hakkında Röportaj, <https://www.esporgazetesi.com/tesfed-roportaj/>
- Fain, G.** (1992). "Ethics in health, physical education, recreation and dance". Eric clearinghouse on teacher education Washington DC.00-04-1992, P.1-4. Eric Identifier, ED342775 Web, http://www.ed.gov/databases/ERIC_Digest/ed342775.html.
- Field, A.** (2009). Discovering Statistics Using SPSS (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Gambetta, D.** (1988), Can We Trust, D.G. Gambetta (Der), Trust: Making and Breaking Cooperative Behaviors, 131-185, New York: Basil Blackwell.
- Gerbing, D.W., & Anderson, J.C.** (1985). The effects of sampling error and model characteristics on parameter estimation for maximum likelihood confirmatory factor analysis. Multivariate Behavioral Research, 20, 255-271.
- Gerbing, D.W., & Anderson, J.C.** (1992). Monte carlo evaluations of goodness of fit indices for structural equation models. Sociological Methods and Research, 21(2), 132-160.
- Gül, H.** (2006). Etik Dışı Davranışlar Ve Ussallaştırılması: Devlet Hastanelerinde Bir Uygulama. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 2006 (1) , 65-79 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/pub/kmusekad/issue/10227/125769>.
- Gülmez, M.** (2009). İnsan Hakları ve Avrupa Birliği Hukukunda Ayrımcılığın Kaldırılması ve Türkiye. Belediye İş Sendikası AB'ye Sosyal Uyum Dizisi. Ankara.
- Güngör, D.** (2011) Şike Suçu,,Ankara Barosu Dergisi s:4 s37-43.
- Gürsoy Kenan,** 2007. Bir Evrensel Projemiz Var mı?,Etkileşim Yayınları, İstanbul.
- Güven, Ö. ve Öncü, E.** (2012). Antrenörlerin Etik Dışı Davranışları İle İlgili Sporcu Algısı Ölçeğinin geliştirilmesi. Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 10(2), 67-75.
- Hair, J. F., Anderson, R. E., Tatham, R. L., & Black, W. C.** (1995). Multivariate Data Analysis with Readings (4th ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.

- Hutchins B.** (2008). Signs of meta-change in second modernity: The growth of esport and the world cyber games. *New Media & Society*. 10(6), 851
- Iacobucci, D.** (2010). Structural equations modeling: Fit indices, sample size, and advanced topics. *Journal of Consumer Psychology*, 20, 90-98.
- İlhan, S.** (2005). İş Ahlakı: Kuramsal Bir Yaklaşım, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 7(2): 258-275.
- Johnson, C.** (1984). Assistant Club Coach. *Coaching Theory Manuel*. British Amateur Athletic Board, London. BAAB Publishing.
- Kabadayı, O.K.,** (2019). A'dan Z'ye E-Spor. ISBN: 978-605-245-498-5 erişim adresi: <https://books.google.com.tr/books?isbn=6052454989>
- Karalar, R.,** (2001), Genel İşletme, Anadolu Üniversitesi Yayın No: 1268, Açıköğretim Fakültesi Yayın No: 704, Eskişehir.
- Kızılkaya, E.** (2010). *Bilgisayar oyunlarında ideolojik söylem ve anlatı* (Doctoral dissertation, Marmara Üniversitesi (Turkey)).
- Klimzsa, Lucjan** (2014), "Business Ethics, Introduction to the Ethics of Values", Translated From Czech Language by Slavomira Klimzsova, p.14.
- Kocadağ, M.** (2017). Elektronik spor kariyeri ve eğitim. *Doğu Anadolu Sosyal Bilimlerde Eğilimler Dergisi*, 1(2), 49-63.
- Kösen, E. , Ünsal Yılmaz, B. & Şahin, M.** (2023). E-Spor'da Hile Mümkün Mü? . *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi* , 10 (2) , 52-64 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/asead/issue/77097/1241302>
- Kurtoğlu, A.** (2012). Siyasal Örgütler ve Sivil Toplum Örgütleri Bağlamında Hemşehrilik ve Kollamacılık. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 67 (1), 141 - 169.
- Lamberton, L. Ve Minor, H. L.,** (1995), Çev. İnyet Pehlivan, *Human Relations: Strategies for Success*, Irwin Rirror Press, Chicago, 334.
- Lawshe CH.** A Quantitative Approach To Content Validity, *Personnel Psychology*.1975; 28; 563-575.
- Leymann, Heinz** (1996). "The Content and Development of Mobbing at Work", *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 5 (2), pp. 165-184.
- Loewe, M., Blume, J., Schönleber, V., Seibert, S. S., Speer, J. and Voss, C.** (2007). The Impact of Favoritism on The Business Climate: A Study on Wasta in Jordan. Bonn: Studies / Deutsches Institut für Entwicklungspolitik.
- MacKenzie, S. B., Podsakoff, P. M., & Podsakoff, N. P.** (2011). Construct measurement and validation procedures in MIS and behavioral research: Integrating new and existing techniques. *MIS Quarterly*, 35(2), 293-334.
- Mermeroğlu Hukuk Bürosu,** 2020 (Erişim:28.10.2023, Türkiye E-Spor Federasyonu). URL: <https://www.mermerogluhukuk.com/turkiye-e-spor-federasyonu>
- Newzoo** (2018). Newzoo's Global Esports Market Report. 15 Kasım 2023 tarihinde <https://newzoo.com/wp->

content/uploads/2017/06/Flagship_reports_Esports_factsheet.pdf
adresinden alındı.

- Obuz, Ümit** (2009), Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğiyle İlgili Etik Olmayan Davranışlara İlişkin Görüşleri, Yüksek Lisans Tezi Çukurova Ünv. Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilimdalı, Adana, s.19.
- Otru, İzzet** (2019) İşyerinde Ayrımcılık Ve Ayrımcılıkla Mücadele,İzzet Otru,İstanbul.
- Öz, N. D. & Üstün, F.** (2019). E-Spor Katılım Motivasyonu Ölçeği'nin (EKMÖ) Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması . Türk Spor Bilimleri Dergisi , 2 (2) , 115-125 Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tsbd/issue/48256/590133>
- Özbek, O.** (2003). *Beden eğitimi öğretmenlerinin mesleki etik ilkeleri ve bu ilkelere uyma düzeyleri* (Doktora tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Özcan, Şükrü** (2010), Etik Kavramı ve Tarihsel Gelişimi, Yayımlanmamış Ders Notu, SBE, İnönü Üniversitesi, Malatya, s.3.
- Özdamar, K.** (2010). Paket programlar ile istatistiksel veri analizi-2: Çok değişkenli analizler (7. Baskı). Kaan Kitabevi.
- Özenç, O. E. Ve Yörük, İ.** (2019). Her yönüyle e-spor: Takım sahibi, sponsor ve e-sporcu adaylarının el kitabı. İstanbul: Benim Kitap.
- Özer, K.** (1990). Sporda Eğitim ve Öğretim. Spor Şurası Bildirileri, Ankara Başbakanlık. GSGM Yayını.
- Papatya, G.,** (1997), “İşletmelerin Örgütsel Verimliliğe Ulaşmada Yetki Devri Sorunu ve Yönetici Engeli”, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimle Fakültesi Dergisi, S:2, 134.
- Penney, D.; Chandler, T.** (2000). Physical education, what future(s)? Education and Society. 5,1.
- Polat, O.** (2016). Şiddet. Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 22 (1), 15-34. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/maruhad/issue/27591/290653>
- Potter, R. L.,** (1996), “From Clinical Ethics to Organizational Ethics: The Second Stage of The Evolution of Bioethics”, Bioethics Form, Vol: 12, No: 2, 3-12.
- Sadozai, A. M., Zaman, H. M., Marri, M. Y. and Ramay, M. I.** (2012). Impact of Favoritism, Nepotism and Cronyism on Job Satisfaction: A Study From Public Sector of Pakistan. Interdisciplinary Journal of Contemporary Research in Business, 4 (6), 760 - 771.
- Sargut, S.** (2001), Kültürlerarası Farklılaşma ve Yönetim, Imge Yayınevi, Ankara.
- Schermelleh-Engel, K., Moosbrugger, H. And Müller, H.,** (2003), Evaluating the fit of structural equation models: tests of significance and descriptive goodness-of-fit measures, Methods of Psychological Research Online, 8, 2, 23-74.7

- Sevim, Y. ; Tuncel, F. ; Erol, E. ; Sunay, H.** (2001). Antrenör Eğitimi ve İlkeleri. Ankara. Gazi Kitapevi.
- Sezen Balçıkanlı, G. & Çar, B.** (2021). Türkiye Fair Play Ödüllerinin Formal Ve İnfomal Fair Play Davranışları Çerçevesinde İncelenmesi . Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi , 19 (3) , 116-135 . DOI: 10.33689/spormetre.872206
- Snaveley, T. L.** (2014). *History and analysis of eSport systems* (Doctoral dissertation).
- Şahin, M.** (2009) Spor Ahlakı ve Sorunları, Evrensel Basın Yayın, İstanbul.
- Şahin, M.** (2018) Sporda Etik Değer. Ankara. Spor Yayınevi ve Kitabevi.
- Şeker, F.S. & Şahin, M.** (2020), "Comparison of the Opinions of Citizens and Professional Soccer Players about Betting and Match Fixing," International Journal of Human Movement and Sports Sciences, Vol. 8, No. 4, pp. 110-116, 2020. DOI:10.13189/saj.2020.080402.
- Tanrıverdi, H.** (2012) Spor Ahlakı Ve Şiddet Hasan Tanrıverdi, Publication of Association Esprit, Société et Rencontre Strasbourg/France, Volume 5 Issue 8, p. 1071-1093, December 2012.
- Tınaz, Pınar,** İşyerinde Psikolojik Taciz (Mobbing), Beta Yayınları, İstanbul, 2006, s.7
- Timuçin Afşar,** Felsefe Sözlüğü, Bulut Yayınları, İstanbul, 2004.
- Tortop, N.** (1994). Personel Yönetimi. Ankara: Yargı Yayınları.
- Tutar, Hasan** (2004). İşyerlerinde Psikolojik Şiddet, 3.Baskı, Platin Yayıncılık: Ankara.
- Tüzün, İ. K.** (2007). Güven, Örgütsel Güven ve Örgütsel Güven Modelleri. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 2007 (2), 93-118. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kmusekad/issue/10223/125677>.
- Üçüncüoğlu, M. & Çakır, V. O.** (2017). Modern Spor Kulüplerinin Espor Faaliyetlerine İlgi Gösterme Nedenleri Üzerine Bir Araştırma. İnönü Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 4 (2) , 34-47 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/inubesyo/issue/32147/332116>.
- Ülgen, Hayri Ve Mirze, S.Kadri** (2004), İşletmelerde Stratejik Yönetim, Literatür Yayıncılık, İstanbul, s.35.
- Ülgen, Hayri Ve Mirze, S.Kadri** (2004), İşletmelerde Stratejik Yönetim, Literatür Yayıncılık, İstanbul, s.439.
- Varinli, İ. Ve Kurtoğlu, R.,** (2005), "Satış Elemanlarının Etik Uygulamaları: Perakende Sektöründe Bir Uygulama", Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, C:6, S:2, 1-21.
- Wagner, MW** (2006). On the Scientific Relevance of eSports. In International conference on internet computing. International conference on internet computing (s. 437-442). Nevada: CSREA Press .

- Whithead, M.** (1998) "Sport ethics and education". Sport Education and Society. 3,2. P, 239-241.
- Yıldırım, M.** (2014). Ayrımcılık. Sosyal Politika. (Editörler: A. Tokol ve Y. Alper) Bursa: Dora Yayınevi. 283-303.
- Yılmaz, H. & Kaymaz, A.** (2014). Kurumsal Bir Risk Unsuru: Mobbing (İş Yerinde Psikolojik Taciz). Denetim, (14), 73-81. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/denetisim/issue/22467/240296>
- Yüçetürk, Elif** (2002). "Örgütlerde Durdurulamayan Yıldırma Uygulamaları Düş mü? Gerçek mi?", <http://www.bilgiyönetimiorg/cm/paper/yaz.ark.php>, (28.11.2005).
- Yükçü, S, Kaplanoğlu, E** (2018). UİK e-Spor endüstrisi. Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi, 533-550.

Ek-2:Anket Formu

Taslak ölçek	Asıl ölçek	E-SPORDA ETİK DIŞI DAVRANIŞLARI İNCELEMAYA YÖNELİK ÖLÇEK GELİŞTİRME ÇALIŞMASI	Kesinlikle	Kesinlikle	Kesinlikle	Kesinlikle
			katılmıyorum	katılmıyorum	katılıyorum	katılıyorum
		<i>YOZLAŞMA</i>	1	2	3	4
44	1	Dini inancı farklı olan takım üyelerine saygı duyarım.				
48	2	Sponsorluk yapan kuruluşların sabit fikirli olması beni rahatsız eder.				
49	3	Yeterli çalışmaları yapmadan kazanmaya inanmak beni rahatsız eder.				
50	4	Takım arkadaşımın sorun yaşadığımda onun bakış açısından bakabilirim.				
51	5	Farklı görüşlere saygı duyarım.				
52	6	E-Spordaki gelişmeleri takip ederim.				
86	7	Takım içerisinde yetkilerini kötü kullanan yöneticilerin var oluşu beni rahatsız eder.				
87	8	Takımda yöneticilerin yönetmeliklere dayanarak istenmeyen davranışları sergilemesi beni rahatsız eder.				
88	9	Takıma yönelik yaptığım gözlemlerde usulüne uygun olmayan işlerden rahatsızlık duyarım.				
89	10	Yolsuzlukla anılan bir takımda kariyerimi devam ettirmek istemem.				
91	11	İsmini yolsuzluk davalarında geçmiş bir takım koçuyla çalışmak istemem.				
93	12	Manipülasyonların önüne geçme konusunda Uluslararası E-Spor Federasyonunu yeterli buluyorum.				
94	13	Takım yönetiminin oyunculara eşit davranmaması beni rahatsız eder.				
95	14	Takıma yapılacak transferlerde devreye dışarıdan birinin girmesi beni rahatsız eder.				
96	15	Takımda fırsat eşitliğinin olmaması beni rahatsız eder.				
97	16	Takım yönetimi tarafından üstün tutulan e-sporcular beni rahatsız eder.				
98	17	Takım içerisindeki haksız rekabet beni rahatsız eder.				
99	18	Yönetici yakınlarının, vasıfları olmadığı halde takım içerisinde rol alması beni rahatsız eder.				
		<i>HAKSIZLIK</i>	1	2	3	4
14	19	Sporcusu olduğum kulübün kadın takımı olması beni rahatsız eder.				
15	20	Takım içerisinde farklı ülkelerden e-sporcuların olması beni rahatsız eder.				
16	21	Takımda fiziksel engeli bulunan bir e-sporcunun olması beni rahatsız eder.				
17	22	Takımda dini inancı farklı olan bir e-sporcunun olması beni rahatsız eder.				
25	23	Takım arkadaşlarımdan iyi performansını engellemek için, oyun içerisinde onlara yanlış bilgiler sunarım.				
26	24	Çıkarlarımı korumak için takım arkadaşlarımdan yanlış yönlendiririm.				
29	25	Transferleri yarış süreci içerisinde görürüm ve rakiplerimi yanlış yönlendirmek süreci dahildir.				
53	26	Oyun içerisinde gerekli şartlar oluşursa bunu kullanarak hile yaparım.				
54	27	Oyun esnasında kendi hatam olan bir durumda başkasını suçlarım.				
55	28	Takım arkadaşlarımdan arasını bozmak için yalan söylemeye başvururum.				
56	28	Gerekli sebeplerim varsa kendimi savunmak için yalan söylerim.				
58	30	Yakalanmayacağımı bilirim hile yaparım.				
59	31	Zorunda hissettiğim zamanlarda yalan söylerim.				
		<i>MOBING</i>	1	2	3	4
2	32	Kazanmak için baskı oluşturulmuş ortamlar beni rahatsız eder.				
3	33	Kulüp başkanının kazanmak için takıma baskı uygulaması beni rahatsız eder.				
4	34	Takım koçunun takıma baskı uygulaması beni rahatsız eder.				
5	35	Transfer döneminde takım yönetiminin baskısı beni rahatsız eder.				
6	36	Menajerimin transfer konusunda ısrarı beni rahatsız eder.				
7	37	Rakip takım taraftarının küçük düşürücü tezahüratları beni rahatsız eder.				

			<i>ŞİKE</i>			
			1	2	3	4
79	38	Yasa dışı bahis oynamak beni rahatsız eder				
81	39	Yasal yollarla bahis oynamanın, yasallaştırılmış bir kumar olduğunu düşünürüm.				
83	40	İnsanların benim performansım üzerinden bahis oynaması beni rahatsız eder.				
84	41	Bahisten kazanılan para miktarları beni bahis oynamaya teşvik eder.				
			<i>GÜVEN</i>			
			1	2	3	4
33	42	Takım koçunun oyun içi strateji taktiklerine güvenirim.				
34	43	Kulüp başkanının takıma olan desteğine güvenirim.				
35	44	Takımımın taraftar kitlesine güvenirim.				

ÖZGEÇMİŞ

Eren KÖSEN

EĞİTİM DURUMU:

- Lise: Maltepe Uğur Anadolu Lisesi: 2012-2016
- Lisans: İstanbul Gedik Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği: 2017–2021
- Yüksek Lisans: İstanbul Gedik Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Anabilim Dalı (Tezli): 2021-2023

MESLEKİ DENEYİM:

- Maltepe Fitness Center (MFC)
- Özel Tarık Akay Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi
- Özel Maltepe Kayra Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi

YAYINLAR VE BİLDİRİLER:

- E-Sporda Hile Mümkün Mü? *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 10(2), 52-64.
- 6. Uluslararası Akademik Spor Araştırmaları Kongresi (ASAD)- Akademik Bildiri

Sahip Olduğu Belgeler:

- Kademe Hentbol Yardımcı Antrenör Belgesi
- Kademe Pilates Antrenör Belgesi
- Kademe Tenis Antrenör Belgesi